

College voor Toetsen en Examens

BROCHURE

KADERS FLEXIBELE EN DIGITALE CENTRALE EXAMENS BB EN KB 2019

versie 2, januari 2019

1	Inhoud	
1	Inhoud	3
2	Inleiding en leeswijzer	7
2.1	Veranderingen ten opzichte van 2018 snel zichtbaar	7
2.2	Terugblik op het examenjaar 2018	7
2.3	Examenjaar 2019: opnieuw keuzejaar	7
2.4	Regelgeving: kaders	7
2.5	Nieuwe versie van deze brochure?	8
2.6	Digitale centrale examens introduceren op school	8
2.7	Rekentoets VO	8
3	Veranderingen ten opzichte van 2018 en bijzondere aandachtspunten	9
3.1	Veranderingen in Facet	9
3.2	Pilot tweede correctie	9
3.3	Discussie-bbf's (bbf = besloten en beveiligde forum)	9
3.4	Toolbox: nu ook bij nask1 BB – in totaal twee verschillende toolboxes	9
3.5	Bijzonder aandachtspunt: Spellingcontrole bij de digitale CE's Nederlands	10
3.6	Bijzonder aandachtspunt: BB- en KB-flex en de aanlevertermijn voor de SE-cijfers	10
4	Activiteiten tot aan de digitale afname	11
4.1	Kaders: Aanmelden	11
4.2	Kaders: Ontheffingsbrief	11
4.3	Kaders: Verantwoordelijkheid directeur	11
4.4	Kaders: Verplichte systeemcheck	12
4.4.1	Inleiding	12
4.4.2	Vorbereiding en voorwaarden op de systeemcheck	13
4.4.3	Uitvoeren systeemcheck	13
4.4.4	Resultaat systeemcheck	14
4.4.5	Uiterste datum systeemcheck	14
4.5	Informatie: Proef op de Som	15
4.5.1	Doel	15
4.5.2	Uitvoering Proef op de Som	16
4.5.3	Specifieke aandachtspunten bij de Proef op Som:	17
4.6	Informatie: Technische ondersteuning	18
4.7	Kaders: Niet deelnemen aan BB- en KB-flex	19
4.7.1	Geen toestemming	19
4.7.2	Eigen initiatief	19
4.8	Informatie: Ontvangst examenmateriaal	19
4.8.1	Digitale centrale examens	19
4.8.2	Terugvallen naar papieren centrale examens: uiterlijk woensdag 27 maart 2019	19
5	De afname	21
5.1	Informatie: De organisatie van de afname in Facet	21
5.2	Kaders: Technische problemen tijdens de afname	22
5.3	Kaders: Terugvallen naar papier	23
6	Correctie	24
6.1	Kaders: Correctie	24

6.2	Kaders: Najaarscorrectie: controle op de correctie	25
6.3	Informatie: Geen Wolf, maar wel terugrapportage over digitale CE's	26
7	Kaders: Opzet pilot tweede correctie in afgeslankte vorm	27
7.1	Resultaten van de eerdere pilots	27
7.2	Pilot in 2019	28
7.2.1	Profiel van de tweede corrector	28
7.2.2	Vakken in de pilot	29
7.2.3	Meedoen aan de pilot van 2019	29
7.2.4	De packages	29
7.2.5	Vragen tijdens de pilot	29
7.3	Hoe werkt de eerste en tweede correctie in Facet?	30
7.3.1	Fase 1: de toekenning van scorepunten	30
7.3.2	Fase 2: het bepalen van de eindscores	30
7.3.3	De examensecretaris als monitor	31
7.3.4	Informatie voor pilot-docenten	31
7.4	De fases tijdens de pilot	31
7.4.1	De voorbereidingsfase	31
7.4.2	De uitvoeringsfase	32
7.4.3	De evaluatiefase	32
7.5	Informatiebijeenkomst	33
8	Flexibel examensysteem	34
8.1	Informatie: De pedagogisch-didactische kant van het CE-systeem	34
8.2	Kaders: Inhalen	35
8.3	Kaders: Herkansens	36
8.4	Kaders: Ongeldigverklaringen	37
8.5	Kaders: Geheimhouding	39
8.6	Informatie: Schooleigen examenrooster	41
8.7	Kaders: Doorgeven cijfer schoolexamen aan BRON: tien dagen van te voren	42
8.8	Informatie: Gevolgen voor het programma van toetsing en afsluiting	42
8.9	Informatie: Gevolgen voor het examenreglement	43
8.10	Informatie: Protocol	45
8.11	Kaders: Inzagerecht voor kandidaten	46
8.12	Kaders: Overige richtlijnen en bijzondere aandachtspunten	46
	Richtlijnen bij het werken met varianten	46
	Richtlijnen bij de afname	47
	Richtlijnen bij inzage door docenten	47
9	De centrale examens	48
9.1	Kaders: Examenstof en andere vakspecifieke aandachtspunten	48
9.1.1	Wel rekenmachine in Facet	48
9.1.2	Toolbox bij wiskunde BB en KB en bij nask1 BB en KB	48
9.2	Kaders: Examenduur	49
9.3	Kaders: Woordenboek	50
9.4	Kaders en informatie: Varianten	50
9.4.1	Informatie: Beschikbare varianten echte digitale CE's 2019	51
9.4.2	Informatie: Beschikbare voorbeeldexamens	51
9.4.3	Benaming van de packages	55
9.5	Informatie: Kandidaten met een beperking	55
9.5.1	Dyslectische kandidaten	55
9.5.2	Spellingcontrole bij de digitale CE's Nederlands	56

9.5.3	Kandidaten met een visuele beperking	56
9.5.4	Kandidaten met een auditieve beperking	57
9.5.5	Overige beperkingen	57
9.6	Informatie: Normering	57
9.7	Informatie: Verwerking van de cijfers	58
10	Discussie-bbf's	59
	Terugblik op schooljaar 2017-2018	59
	Vooruitblik naar 2019	59
	Bijlage 1 Ontheffingsbrief	60
	Bijlage 2 Terugvallen naar papier	62

2 Inleiding en leeswijzer

In deze brochure worden de kaders beschreven van het systeem van flexibele en digitale centrale examens (CE's) voor de algemene vakken in de basisberoepsgerichte leerweg (BB) en kaderberoepsgerichte leerweg (KB) van het vmbo (BB- en KB-flex).

2.1 Veranderingen ten opzichte van 2018 snel zichtbaar

De brochure voor 2019 is op enkele onderdelen aangepast ten opzichte van de brochure van 2018. De aangepaste tekst is geel gemarkeerd weergegeven. Als een paragraaf geheel nieuw is, heeft alleen de kop van de paragraaf een gele markering. Datus en jaartallen zijn wel aangepast, maar niet geel gemarkeerd.

2.2 Terugblik op het examenjaar 2018

Ondanks problemen met de verklanking is de afnameperiode van 2018 goed verlopen.

Bij wiskunde KB en aardrijkskunde KB is voor het eerst gewerkt met zogeheten discussie-bbf's (bbf = besloten en beveiligd forum). Binnen een bbf kunnen docenten discussiëren over opgaven die nog onder geheimhouding vallen, waarbij de opgave die het onderwerp van gesprek is ook daadwerkelijk getoond wordt. De eerste ervaringen hiermee zijn ronduit positief.

Bij nask1 BB vond een succesvolle pilot plaats met de toolbox. Gebleken is dat de BB-leerlingen – na enige oefening – goed overweg kunnen met de toolbox. De pilot-docenten nask1 waren positief.

Bij de papieren CE's was nieuw dat nagenoeg alle CE's KB in het tweede tijdvak door CvTE/Staatsexamens VO zijn afgenomen als aangewezen vak. De bekendmaking daarvan in maart 2018 bracht diverse scholen tot de reactie dat als ze dat eerder hadden geweten ze voor KB-flex hadden gekozen in plaats van voor papieren CE's KB. Daarom is in de Septembermededeling over de eindexamens van 2019 een vooruitblik opgenomen met de aangewezen vakken bij BB en KB in 2019.

2.3 Examenjaar 2019: opnieuw keuzejaar

Het examenjaar 2019 is opnieuw een *keuzejaar* waarin alle vmbo-scholen voor de algemene vakken BB en KB kunnen kiezen tussen 'BB- en KB-flex' en papieren CE's met vaste afnametijdstippen.

2.4 Regelgeving: kaders

Bij het centraal examen geldt het Eindexamenbesluit VO. Bij de flexibele en digitale centrale examens BB en KB wordt op enkele punten afgeweken van het Eindexamenbesluit. Alle VO-scholen die deelnemen aan BB- en KB-flex hebben daarvoor toestemming verkregen, mits de school daarbij opereert met inachtneming van de kaders van het CvTE 1. De kaders die het CvTE stelt zijn opgenomen in deze brochure. Deze kaders hebben de status van regels zoals bedoeld in artikel 37 lid 8 van het Eindexamenbesluit VO.

Naast de kaders bevat deze brochure ook nadere informatie. In de kop van elke paragraaf is aangegeven of de paragraaf kaders aangeeft of informatie bevat.

¹ Deze toestemming is door het ministerie van OCW aan iedere VO-school verstrekt middels een 'onthefingsbrief' (zie bijlage 1).

Naast deze brochure is er de activiteitenplanning voor BB- en KB-flex, waarin is beschreven welke stappen moeten worden doorlopen en wanneer welke activiteiten plaatsvinden. Deze activiteitenplanning maakt deel uit van de '[Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2019](#)' (zie paragraaf 1.2 van de Septembermededeling op Examenblad.nl). Deze brochure en de activiteitenplanning zijn tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het College voor Toetsen en Examens. Tezamen bevatten ze de volledige informatie over het flexibele en digitale centraal examensysteem.

2.5 Nieuwe versie van deze brochure?

Dit is versie 2 van de brochure. De wijzigingen ten opzichte van versie 1 zijn zichtbaar aan de blauwe markeringen en aan de doorhalingen ~~doorhalingen~~.

De brochure is op twee punten aangepast:

1. De pilot tweede correctie BB- en KB-flex vindt in 2019 in afgeslankte vorm plaats (zie hoofdstuk 7). De tekst is hierop aangepast.
2. De eerste alinea van hoofdstuk 5 over de organisatie van de afnames is aangepast aan de werking van Facet.

Als er aanleiding is om een nieuwe versie van deze brochure of de activiteitenplanning uit te brengen, dan krijgt de examensecretaris van de school bericht via een mailing vanuit Examenblad.nl.

Op Examenblad.nl in de Septembermededeling staat altijd de actuele versie van deze brochure en van de activiteitenplanning.

2.6 Digitale centrale examens introduceren op school

Tot en met 2013 bevatte deze brochure een hoofdstuk met informatie over de introductie van de flexibele en digitale centrale examens in de school. Deze informatie was bestemd voor scholen die voor het eerst met deze digitale examens werken. Het hoofdstuk bevatte aandachtspunten voor de scholing van docenten en de voorlichting aan ouders en leerlingen. Sinds 2014 is dit hoofdstuk niet langer opgenomen in deze brochure.

Een examensecretaris die de tekst toch graag wil ontvangen, kan een verzoek richten aan computerexamens@cvte.nl.

2.7 Rekentoets VO

Onder de kop van ieder hoofdstuk of paragraaf is aangegeven welke informatie van toepassing is op zowel de flexibele en digitale centrale examens als op de rekentoets VO.

Over de rekentoets VO heeft het CvTE een afzonderlijke brochure 'Kaders rekentoets VO 2018-2019' uitgebracht met een vergelijkbare opzet als deze brochure.

3 Veranderingen ten opzichte van 2018 en bijzondere aandachtspunten

Dit hoofdstuk geldt alleen voor BB- en KB-flex.

3.1 Veranderingen in Facet

In schooljaar 2018-2019 wordt met versie 7 van Facet gewerkt. Daarin zijn de problemen met de verklanking opgelost.

Afnameclients

Er wordt gewerkt met de bclid-afnamespeler (bclid = bootable client lock down). De systeemeisen voor Facet 7 met bclid staan vermeld op de [website van DUO](#). De bclid-client werkt niet in zogeheten VDI-omgevingen (VDI = Virtual Desktop Infrastructure). Voordat zij examens in Facet afnemen, moeten scholen die werken met VDI contact hebben gehad met de helpdesk Facet (zie [paragraaf 4.6](#)). De overige scholen zijn aangewezen op de papieren CE's met de vaste afnametijdstippen volgens het rooster van het CvTE.

Advies

Scholen wordt geadviseerd om niet alleen de systeemcheck ([paragraaf 4.4](#)), maar ook de Proef op de Som ([paragraaf 4.5](#)) te gebruiken om te controleren of Facet 7 met de bclid-afnamespeler echt goed werkt op de eigen ICT-infrastructuur.

3.2 Pilot tweede correctie

In 2018 moest de pilot tweede correctie worden uitgesteld, omdat de functionaliteiten in Facet voor tweede correctie niet tijdig gereed waren. Naar verwachting kan de pilot in dit examenjaar alsnog wel doorgaan. Zie hoofdstuk 7.

3.3 Discussie-bbf's (bbf = besloten en beveiligde forum)

Binnen een bbf kunnen docenten discussiëren over opgaven die nog onder geheimhouding vallen, waarbij de opgave die het onderwerp van gesprek is ook daadwerkelijk getoond wordt. Naar verwachting zal in 2019 bij meer digitale CE's met discussie-bbf's gewerkt worden. Zie hoofdstuk 10.

3.4 Toolbox: nu ook bij nask1 BB – in totaal twee verschillende toolboxes

Na een succesvolle pilot in 2018 maakt de toolbox vanaf 2019 ook deel uit van het digitale CE nask1.

De toolbox komt voor bij de volgende digitale CE's: wiskunde BB, wiskunde KB, nask1 BB en nask1 KB. De toolbox bij BB is een vereenvoudigde versie van de toolbox bij KB. Er zijn dus twee verschillende toolboxes: één voor wiskunde BB en nask1 BB en de andere voor wiskunde KB en nask1 KB.

De toolbox vraagt van docenten wiskunde en/of nask1 dat zij hun leerlingen vooraf voldoende laten oefenen met de toolbox.

Zie [paragraaf 9.1.2](#).

3.5 Bijzonder aandachtspunt: Spellingcontrole bij de digitale CE's Nederlands

Niet anders dan vorig jaar, maar wel een bijzonder aandachtspunt:

De directeur mag kandidaten met een dyslexieverklaring toestaan om de spellingcontrole te gebruiken bij de schrijfpdracht in de digitale CE's Nederlands.

Voor kandidaten die gebruik willen maken van de spellingcontrole en daar recht op hebben, komt er een aparte package met de varianten van het digitale CE Nederlands BB. Idem Nederlands KB.

De naam van deze aparte packages is te herkennen aan de toevoeging 'MET spellingcontrole'.

In deze aparte packages staat de spellingcontrole alleen bij de schrijfpdracht aan.

Het is noodzakelijk dat uw BB- en KB-kandidaten, die bij het afleggen van het digitale CE Nederlands gebruik willen maken van de spellingcontrole én daar recht op hebben, daarmee van tevoren oefenen. Dit omdat zij moeten ervaren hoe zij om kunnen gaan met de spellingcontrole in Facet. Zie de paragrafen [9.5.2](#) en [4.5.2](#).

3.6 Bijzonder aandachtspunt: BB- en KB-flex en de aanlevertermijn voor de SE-cijfers

De schoolexamencijfers moeten uiterlijk tien kalenderdagen voor de afname van het betreffende CE voor de betreffende leerling worden aangeleverd in BRON. Tot uiterlijk drie kalenderdagen voor de afname van een digitaal CE kunnen de SE-cijfers nog zonder tussenkomst van de inspectie worden aangepast in BRON. Hierna kan de wijziging van SE-cijfers alleen nog met toestemming van de inspectie plaatsvinden.

4 Activiteiten tot aan de digitale afname

4.1 Kaders: Aanmelden

De informatie in deze paragraaf geldt **NIET** voor de rekentoets VO.

Via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten' van DUO/ED geeft de examensecretaris de aantallen kandidaten door voor de algemene vakken BB en KB. De examensecretaris geeft in dit formulier tevens aan of de school meedoet aan het flexibele en digitale centraal examensysteem voor vmbo BB en/of KB. Dat het aantal kandidaten ook per vak moet worden ingevuld, is van belang als de school later eventueel zou overstappen naar papieren centrale examens (zie paragraaf [4.7](#), [4.8.2](#) en [5.3](#)).

Mededelingen over BB- en KB-flex worden verzonden vanuit Examenblad.nl.

Alle mailings gaan naar de examensecretaris, diens plaatsvervanger en als daar aanleiding toe is ook naar de directeur, de systeembeheerder of de FAO-beheerder (de beheerder van de FAO-server, waarop de packages met digitale centrale toetsen en examens vanuit DUO gedistribueerd worden). De mailings worden verstuurd naar de e-mailadressen die vermeld zijn op de persoonlijke pagina van de examensecretaris op Examenblad.nl.

4.2 Kaders: Ontheffingsbrief

De informatie in deze paragraaf geldt **NIET** voor de rekentoets VO.

Bij het centraal examen geldt het Eindexamenbesluit VO. Bij de flexibele en digitale centrale examens BB en KB wordt op enkele punten afgeweken van het Eindexamenbesluit. Alle VO-scholen die deelnemen aan BB- en/of KB-flex hebben daarvoor toestemming verkregen, mits de school daarbij opereert met inachtneming van de kaders van het CvTE. De kaders die het CvTE stelt zijn opgenomen in deze brochure. Deze kaders hebben de status van regels zoals bedoeld in artikel 37 lid 8 van het Eindexamenbesluit VO.

De ontheffingsbrief die eind november 2010 aan alle VO-scholen is verzonden, is als bijlage in deze brochure opgenomen.

4.3 Kaders: Verantwoordelijkheid directeur

De informatie in deze paragraaf geldt **OOK** voor de rekentoets VO. De voorbeelden komen uit de praktijk van BB- en KB-flex.

De directeur is verantwoordelijk voor de afname van het centraal examen en de rekentoets VO. Voor de digitale centrale examens en de rekentoets VO is dat niet anders dan voor de papieren CE's en de cspe's.

De directeur opereert daarbij met inachtneming van het Eindexamenbesluit en - voor zover daarvan wordt afgeweken - de kaders in deze brochure.

In het schooljaar 2013-2014 hebben alle directeuren van scholen die deelnamen aan BB- en KB-flex een verklaring ingezonden waarmee zij verklaarden dat zij kennis hadden genomen van de kaders in deze brochure en de bij de uitvoering betrokken schoolfunctionarissen zouden opdragen om conform de kaders in deze brochure te werk te gaan. Het CvTE gaat ervan uit dat de directeuren conform het Eindexamenbesluit en de kaders in deze brochure opereren, maar verlangt geen expliciete verklaring meer.

Als de directeur nieuw is, verzoekt het CvTE de examensecretaris om deze brochure en de status ervan expliciet onder diens aandacht te brengen.

Hieronder volgen drie voorbeelden uit de afnamepraktijk op enkele scholen die het CvTE ertoe brengen het belang van de verantwoordelijkheid van de directeur te benadrukken.

Voorbeeld 1

In deze brochure is het testtraject dat iedere school voorafgaand aan de afname van de digitale centrale examens doorloopt nader beschreven. Dit moet de kans maximaliseren dat de echte afname goed verloopt. Desalniettemin kan het voorkomen dat een examensecretaris of systeembeheerder ook na een succesvol verlopen testtraject alsnog een knelpunt signaleert, bijvoorbeeld als gevolg van een onvoorziene interferentie tussen Facet en het ICT-netwerk van de school. Daarom is het stap voor stap doorlopen van het testtraject geen 100% garantie voor een storingsvrije afname. In 2012 constateerden enkele examensecretarissen en systeembeheerders een dergelijke interferentie weliswaar, maar zetten zij de digitale afname toch door uit betrokkenheid of omdat ze terugval op papier mogelijk als nederlaag zouden ervaren. Vanuit de verantwoordelijkheid van de directeur kan het besluit 'terugval naar papier' voor een goed verloop van de afname echter noodzakelijk zijn.

Voorbeeld 2

Op niet alle scholen waren alle bij de afname betrokken functionarissen op de hoogte van de richtlijnen met betrekking tot de geheimhouding ([paragraaf 8.5](#)). Dit zijn randvoorwaarden voor een goed verloop van de afname, niet alleen op de eigen school, maar ook op andere scholen. De directeur kan zijn verantwoordelijkheid voor de afname nemen door zijn personeelsleden te laten verklaren dat zij bij de afname de richtlijnen met betrekking tot geheimhouding in acht nemen.

Voorbeeld 3

In een tijdschrift van een van de vakverenigingen sprak een docent zijn verbazing uit dat een van zijn kandidaten bij diens herkansing enkele opgaven tegenkwam die hij hem tijdens de eerste afname ook al waren voorgelegd. Het kan niet anders dan dat de examensecretaris van de school bij de planning van de herkansingsafname niet te werk is gegaan volgens de voorschriften. De inspectie kan de directeur hierop alsnog aanspreken.

4.4 **Kaders: Verplichte systeemcheck**

Voor de rekentoets VO werkt de systeemcheck vergelijkbaar.

Voordat een school Facet mag gebruiken, moet eerst een systeemcheck worden gedaan. Als een school meedoet aan meerdere examens in Facet kan met één systeemcheck voor Facet (mits succesvol en met het juiste FT-examen) worden volstaan.

4.4.1 *Inleiding*

Voordat u Facet voor echte toetsen en examens mag gebruiken, moet u succesvol een systeemcheck uitgevoerd hebben binnen de ICT-infrastructuur op de school of instelling. Deze systeemcheck wordt uitgevoerd met het Functionaliteiten Test examen (FT-examen) en heeft als doel om te testen of de infrastructuur op de instelling voldoet aan de eisen van Facet.

Het FT-examen is een speciaal examen waarin alle verschillende typen vragen en applicaties (zoals fragmenten met beeld en geluid, CI-applicaties en de toolbox) zijn opgenomen die ook in echte examens kunnen voorkomen. Bij het FT-examen zijn de vakinhouden van het examen van geen enkel belang, maar gaat het uitsluitend om het testen van de infrastructuur op de instelling. Er zijn in schooljaar 2018-2019 drie verschillende FT-examens:

- *FT-examen VO algemeen Facet 7*

Dit is het meest uitgebreide FT-examen. Hierin komen vragen voor uit verschillende

vakken van vmbo BB en KB, de kunstexamens en de rekentoets VO. Scholen die meedoen aan BB- en KB-flex moeten bij de systeemcheck dit FT-examen gebruiken. Een afzonderlijke systeemcheck voor de rekentoets of voor de pilots bij de CE's dans GL/TL, drama GL/TL of muziek GL/TL is dan niet nodig.

- *FT-examen rekentoets VO*
Dit FT-examen is bestemd voor scholen die alleen de rekentoets in Facet afnemen.
- *FT-examen kunstvakken en rekentoets VO*
Dit FT-examen is bestemd voor scholen die zowel de rekentoets in Facet afnemen als één van de centrale examens in Facet in de kunstvakken (muziek havo, muziek vwo of de pilots in Facet met andere kunstvakken).

4.4.2 *Vorbereiding en voorwaarden op de systeemcheck*

- 1 Bepaal of u de echte afnames online of offline gaat afnemen. U neemt de systeemcheck op dezelfde wijze af als de echte afnames. Wanneer u zowel online als offline verwacht af te nemen, voert u de systeemcheck in beide omgevingen uit.
- 2 Bepaal de omstandigheden waarin de afnames plaatsvinden. Deze omstandigheden moeten gelijk zijn aan de omstandigheden tijdens de echte afnames. Denk hierbij onder meer aan de tijdstippen van de afnames, de netwerkbelasting, het aantal lokalen en het aantal (dyslectische) kandidaten dat recht heeft op verklanking.
- 3 Bepaal het aantal computers. Tijdens de systeemcheck moet u minimaal het aantal computers gebruiken dat ook tijdens de echte afnames gebruikt gaat worden. Tel hier 10 procent reserve bij op voor het geval er tijdens een afname computers defect raken en kandidaten plaats moeten nemen achter reservecomputers.
- 4 Wanneer alle noodzakelijke stappen in het proces van het installeren van de software voor Facet zijn gevolgd, kunt u een FT-afname plannen zoals beschreven in de handleiding voor de FT-Afnameplanner. Kies hierbij het juiste FT-examen (voor BB- en KB-flex is dat het FT-examen FT VO algemeen Facet 7).
- 5 Geef als FT-Afnameleider het FT-examen vrij zoals is beschreven in de handleiding FT-Afnameleider.

4.4.3 *Uitvoeren systeemcheck*

- 1 Log met alle kandidaten tegelijkertijd in.
 - ✓ Controleer of alle kandidaten succesvol ingelogd zijn.
- 2 Laat alle kandidaten gelijktijdig het beeldfragment van toetsdeel 4 vraag 3 van het FT-examen FT VO algemeen Facet 7 afspelen.
 - ✓ Controleer of het beeldfragment gelijktijdig op alle computers vloeiend wordt afgespeeld.
 - ✓ Controleer of de verklanking werkt bij kandidaten die gebruik mogen maken van de mogelijkheid om tekst te laten verklanken.
- 3 Laat een representatief aantal kandidaten vraag 1 opzoeken en start tegelijkertijd de verklanking.
 - ✓ Controleer of de wachttijd van de verklanking acceptabel is en of het (stem)geluid niet hapert of hakkelend klinkt.

- 4 Laat alle kandidaten tussen toetsdeel 4 vraag 3 en 4 heen en weer navigeren (dit zijn de vragen met beeldfragmenten).
- 5 Neem de tijd om het FT-examen volledig door te lopen, net zoals bij een echte afname.
- 6 Laat alle beeld- en geluidfragmenten volledig afspelen. Test ook of het gelijktijdig afspelen van de filmpjes van toetsdeel 4 vraag 3 en 4 op verschillende werkplekken soepel verloopt.
- 7 Beantwoord open vragen en controleer hierbij ook of het mogelijk is lange antwoorden te geven. Het is tevens van belang dat u goed controleert of de antwoorden van leerlingen in CI-applicaties zoals tegelpatronen en de toolbox goed worden opgeslagen. CI-applicaties vindt u in toetsdeel 4 van het FT-examen, bijvoorbeeld in de vraag 17 (tegelpatroon). De toolbox komt in vraag 16 van toetsdeel 4 voor.
- 8 Zorg ervoor dat alle kandidaten het gemaakte werk inleveren.
- 9 Sluit als (FT-)afnameleider de afname zoals beschreven is in de handleiding voor de Afnameleider.

NB

Met het FT-examen kan niet worden getest of de correctie werkt. Dat moet tijdens de Proef op de Som (zie [paragraaf 4.5](#)) gebeuren.

4.4.4

Resultaat systeemcheck

DUO/Facet controleert regelmatig of scholen de systeemcheck hebben uitgevoerd met de bclcd (bootable client lock down). Scholen die op dat moment nog geen systeemcheck hebben uitgevoerd, ontvangen een reminder. In onderstaande tabel is weergegeven op welke datums DUO de controle uitvoert en op welke datums de scholen een reminder ontvangen.

Meetdatum	Reminder
1 november 2018	2 november 2018
22 november 2018	23 november 2018
29 november 2018	30 november 2018 (deadline)

DUO/Facet controleert niet of de afnames in Facet daadwerkelijk gelijktijdig hebben plaatsgevonden of hoeveel afnames er hebben plaatsgevonden. Het is de verantwoordelijkheid van de school om een systeemcheck uit te voeren die representatief is voor een echte afname.

4.4.5

Uiterste datum systeemcheck

De uiterste datum voor het uitvoeren van de systeemcheck is **30 november 2018**.

Heeft een school op 30 november 2018 geen succesvolle systeemcheck uitgevoerd, dan ontvangt de school bericht dat de school wordt uitgesloten van verdere deelname aan de flexibele en digitale centrale examens BB en KB. Dit bericht wordt uiterlijk op 4 december verzonden vanuit computerexamens@cvte.nl aan het e-mailadres van de examensecretaris dat bekend is bij Examenblad.nl.

	CvTE en DUO/Facet vinden het onverantwoord om bij de daadwerkelijke centrale examens meer computers gelijktijdig in te zetten dan dat er tijdens de systeemcheck zijn gebruikt.
	Als er wijzigingen plaatsvinden in de infrastructuur van de school waardoor de school meer computers wil inzetten dan tijdens de systeemcheck, dan kan de school ook na toestemming voor deelname een nieuwe systeemcheck uitvoeren.
	De registratie van de FT-afname bij DUO/Facet biedt op zich nog geen garantie voor een goed verloop van de afnames. Het is ook van belang dat de afnames tijdens de systeemcheck(s) naar tevredenheid ² van de school zijn verlopen. Als zich tijdens de afname van het FT-examen technische problemen hebben voorgedaan is het van belang dat de school hierover tijdig contact opneemt met de helpdesk van Facet.

4.5 Informatie: Proef op de Som

Voor de rekentoets VO in Facet werkt de Proef op de Som vergelijkbaar. (Thuis)correctie door de docent maakt bij de rekentoets VO geen deel uit van de Proef op de Som.

4.5.1 Doel

Het doel van de Proef op de Som is om leerlingen en docenten te laten oefenen met digitale centrale examens in Facet en de stappen die genomen moeten worden tijdens de echte examenafname. Hiervoor kunt u de voorbeeldexamens gebruiken die in Facet worden klaargezet. Zie [paragraaf 9.4.2](#). De Proef op de Som is de generale repetitie voor de afname van de digitale CE's 2019.

De Proef op de Som is belangrijk om de echte afnames goed voor te bereiden voor alle betrokkenen: leerlingen, docenten, systeembeheerders en examensecretarissen. Het is dan ook van belang om tijdens de Proef op de Som met **alle kandidaten per vak** minstens één digitaal voorbeeldexamen af te nemen, dat ook door de docent te laten corrigeren en de scores ook door de examensecretaris te laten omzetten in cijfers.

De Proef op de Som biedt de mogelijkheid om zo veel mogelijk aspecten voor een geslaagde afname al een keer door te nemen. Denk aan de procedures voor installatie van examenpackages, voor de systeemcheck, de toewijzing van varianten en de wijze waarop dyslectische kandidaten worden meegenomen in de planning van de afnames.

De technische werking van de examenpackages pakt anders uit dan bij de rekentoets doordat bij de digitale centrale examens BB en KB gewerkt wordt met beeld- en geluidfragmenten, CI-applicaties en de toolbox. Een ander groot verschil is dat de open vragen bij BB- en KB-flex door de docent zelf worden gecorrigeerd, terwijl bij de rekentoets alle vragen automatisch worden gescoord.

NB

De werking van de correctie in Facet is geen onderdeel van de systeemcheck.
De technische werking van de correctie in Facet moet dus wel in de Proef op de Som worden beproefd!

² Bijvoorbeeld geen onregelmatigheden zoals crashes, CI-applicaties (bv. de diagramtool) die niet goed werken, haperingen bij geluid- en beeldfragmenten.

4.5.2 *Uitvoering Proef op de Som*

Tijdens de Proef op de Som voert de examensecretaris de volgende handelingen uit:

- De kandidaten met de juiste vakken importeren in Facet;
- Tevens in het importbestand bij de betreffende kandidaten aangeven dat zij recht hebben op verklanking;
- Een afnameplanning maken op de wijze zoals beschreven in de handleiding voor de afnameplanner;
- Een corrector toewijzen;
- De voorbeeldexamens afnemen bij kandidaten;
- De afnameplanning vrijgeven voor correctie;
- Het examen laten corrigeren door de (eerste) corrector;
- Voor scholen die meedoen aan de pilot tweede correctie (zie hoofdstuk 7): het examen laten corrigeren door de tweede corrector;
- De scores van de kandidaat inzien in Facet;
- De omzetting van scores in cijfers bepalen op basis van de N-term *) en/of de omzettingstabellen van scores in cijfers. Zie paragraaf [9.7](#) en [9.4.2](#).

*) Bij de rekentoets VO wordt niet met N-termen gewerkt.

Adviezen aan de examensecretaris voor de Proef op de Som:

Zorg ervoor dat met alle kandidaten voor élk examenvak minstens één digitaal voorbeeldexamen wordt afgenomen en laat dat ook door de betreffende docenten corrigeren. Uit de enquêtes na afloop van de examens blijkt elk jaar weer dat lang niet alle leerlingen vinden dat zij van tevoren genoeg geoefend hebben met de digitale centrale examens. Zorg ervoor dat in de Proef op de Som ook met de verklankingssoftware in Facet wordt geoefend door de dyslectische kandidaten.

Organiseer de afname van de voorbeeldexamens tijdens de Proef op de Som op exact dezelfde manier als de echte examens: **offline of eventueel online**, zelfde computers, zelfde groepen kandidaten (denk daarbij in het bijzonder aan de kandidaten die recht hebben op verklanking), zelfde corrector.

De gesloten vragen worden in Facet automatisch gecorrigeerd, de open vragen moeten handmatig gecorrigeerd worden.

NB

Als u voor online kiest, moeten de systeemcheck en de Proef op de Som ook online gedaan worden. Het is belangrijk dat u ook test met hoeveel computers u gelijktijdig gaat examineren. Ook 'zware' examens met CI-applicaties, de toolbox (bij wiskunde en nask1) en/of beeldfragmenten (bv. Nederlands) moeten dan online worden uitgetest om te testen of de bandbreedte van de internet-verbinding toereikend is en er tijdens de afname geen haperingen optreden.

Thuiscorrectie is toegestaan

Thuiscorrectie is toegestaan bij BB- en KB-flex. Voor thuiscorrectie moet de docent wel eerst de zogeheten Facet portaal app op zijn thuis-pc installeren. Binnen de app moet de corrector bij 'Correctiebeheer' kiezen voor 'Overzicht correctie'. De corrector krijgt dan een overzicht van de afnamegroepen waaraan de afnameplanner hem als corrector heeft gekoppeld. Het is van belang dat alle docenten hiermee oefenen voordat zij de correctie van de echte digitale CE's verrichten. Met name dit aspect vraagt dus extra aandacht van de docenten. In de handleiding bij Facet voor de corrector staat alles wat de docent/corrector in verband met de correctie over Facet moet/wil weten.

De omzetting van scores in cijfers

Als examensecretaris wilt u op de dag dat het CvTE de normering bekend gemaakt heeft, de uitslag van uw kandidaten probleemloos kunnen vaststellen. Het is goed om de omzetting van scores in cijfers jaarlijks van tevoren te oefenen. Daarom is ook de omzetting van scores in cijfers een onderdeel van de Proef de Som. Van ieder vak is er per leerweg één voorbeeldexamen aan de hand waarvan u dit kunt doen. Zie paragraaf [9.7](#) en [9.4.2](#).

Door bij de Proef op de Som evenals tijdens de systeemcheck (zie [paragraaf 4.4](#)) rekening te houden met **afhankelijkheden** (serverbelasting, verschillende afnamelokalen, meerdere FAO-servers) die van invloed zouden kunnen zijn tijdens digitale afnames, krijgt u meer inzicht in de werking van Facet in combinatie met uw IT-infrastructuur. Hoe meer de situaties van de Proef op de Som overeenkomen met die van de echte afnames, hoe beter.

Eventuele technische problemen tijdens de Proef op de Som die structureel kunnen zijn, moeten worden gemeld aan de helpdesk Facet (zie [paragraaf 4.6](#)).

Denkt u niet 'Het zijn maar voorbeeldexamens', maar bedenk dat een storing tijdens de Proef op de Som ook tijdens de echte afname kan optreden.

Drukt u, als examensecretaris, uw docenten op het hart zich tot de helpdesk Facet te wenden als zij tijdens de Proef op de Som problemen ondervinden met de (thuis)correctie.

4.5.3

Specifieke aandachtspunten bij de Proef op Som:

Spellingcontrole, Custom Interactions en toolbox, tweede correctie

Spellingcontrole bij de digitale CE's Nederlands

De directeur mag kandidaten met een dyslexieverklaring toestaan om de spellingcontrole te gebruiken bij de schrijfoopdracht in de digitale CE's Nederlands.

Voor kandidaten die gebruik willen maken van de spellingcontrole en daar recht op hebben, komt er een aparte package met de varianten van het digitale CE Nederlands BB. Idem Nederlands KB.

De naam van deze aparte packages is te herkennen aan de toevoeging 'MET spellingcontrole'. In deze aparte packages staat de spellingcontrole alleen bij de schrijfoopdracht aan.

Het is noodzakelijk dat uw BB- en KB-kandidaten, die bij het afleggen van het digitale CE Nederlands gebruik willen maken van de spellingcontrole én daar recht op hebben, daarmee van tevoren oefenen. Dit omdat zij moeten ervaren hoe zij om kunnen gaan met de spellingcontrole in Facet.

CI-applicaties en de toolbox

In Facet worden zogeheten Custom Interactions (CI's) gebruikt.

CI's zijn digitale applicaties die worden gebouwd in HTML5. De kandidaten voeren in deze applicaties handelingen uit zoals bijvoorbeeld het tekenen van een vector of het maken van een schakelbord bij nask1, het tekenen van een grafiek of figuur bij wiskunde of het aangeven van een bepaald lichaamsdeel bij biologie. De antwoorden die de kandidaat geeft worden opgeslagen in Facet.

De inplanbare voorbeeldexamens (zie [9.4.2](#)), waarmee de Proef op de Som wordt uitgevoerd bevatten CI's.

De CI's en de toolbox vragen van docenten dat zij hun leerlingen vooraf voldoende laten oefenen. De Proef op de Som is daarmee een goede graadmeter voor docenten om te verifiëren dat de leerlingen ook met de CI's en de toolbox overweg kunnen.

Oefenen met de toolbox hoeft niet alleen via de Proef op de Som, maar kan ook op de andere manieren die in [paragraaf 9.1.2](#) worden beschreven.

Tweede correctie: geen inplanbare voorbeeldexamens MET tweede correctie

De inplanbare voorbeeldexamens worden geleverd als package zonder tweede correctie. Bij de Proef op de Som wordt dus niet geoefend met de tweede correctie. De scholen die meedoen aan de pilot tweede correctie, doen wel vooraf een technische test of de tweede correctie werkt. Hiervoor gebruiken ze een zogenaamd TCT-examen (zie [hoofdstuk 7](#) van deze brochure).

4.6 Informatie: Technische ondersteuning

De informatie in deze paragraaf geldt ook voor de rekentoets VO.

Bij technische problemen met Facet kunnen twee hulpacties achtereenvolgens ondernomen worden.

Actie 1:

Op de website van DUO staat een lijst van veel gestelde vragen (FAQ's):

<http://www.duo.nl/zakelijk>, kies 'voortgezet onderwijs', 'toetsen met Facet' en '[voorlichting en documentatie](#)'.

Hier worden meldingen gemaakt van problemen en oplossingen zoals die bij scholen zijn voorgekomen.

Actie 2:

Als op de website van DUO niet de juiste aanwijzingen worden gevonden, kan de examensecretaris/systeembeheerder de Facet-helpdesk bellen en het aangetroffen probleem bespreken. De helpdesk brengt aan de hand van een vastgelegd script stapsgewijs de infrastructuur van de instelling in beeld. Op deze manier wordt getracht het probleem in kaart te brengen en een oplossing te vinden. Mocht de helpdeskmedewerker er zelf geen oplossing voor kunnen bieden, dan wordt het probleem doorgezet naar de tweede lijn. In dat geval wordt er niet direct een oplossing aangereikt. Vanuit de tweede lijn wordt dan later contact opgenomen.

Voor het telefoonnummer, het e-mailadres en de actuele openingstijden zie:

<http://www.duo.nl/zakelijk>, kies 'voortgezet onderwijs', 'toetsen met Facet' en '[contact](#)'.

NB Bij telefonisch contact met de Facet-helpdesk van DUO moet de hulpvrager (de systeembeheerder, de examensecretaris en – bij technische problemen met de (thuis)correctie ook – de docent) het **BRIN-nummer** noemen van de locatie waar het probleem zich voordoet. Zorg er dus voor dit bij de hand te hebben als de helpdesk gebeld wordt!

NB

De helpdesk doet er alles aan om scholen zo snel mogelijk van dienst te zijn. Soms duurt de oplossing van een probleem echter onverhoopt langer dan de examensecretaris of de systeembeheerder acceptabel vindt. In deze gevallen kunnen zij contact opnemen met het College voor Toetsen en Examens via computerexamens@cvte.nl.

Het CvTE kan in sommige situaties als onafhankelijke partij trachten de afhandeling te bespoedigen.

Bij eventuele problemen die het gevolg zijn van ongewenste interferentie tussen Facet en het ICT-netwerk van de school kan specifieke kennis van het ICT-netwerk van de school noodzakelijk zijn. Van de Facet-helpdesk van DUO moet niet verwacht worden dat men beschikt over specifieke kennis van alle ICT-netwerken die op de 1.200 VO-scholen in gebruik zijn.

4.7 Kaders: Niet deelnemen aan BB- en KB-flex

De informatie in deze paragraaf geldt **NIET** voor de rekentoets VO.

4.7.1 Geen toestemming

Als de school er niet in slaagt om voor de uiterste datum van 30 november 2018 een succesvolle systeemcheck uit te voeren volgens de richtlijnen van [paragraaf 4.4](#), dan wordt de school uitgesloten van verdere deelname aan de digitale centrale examens met Facet. De examensecretaris ontvangt hierover op uiterlijk op 4 december 2018 het bericht dat:

- de school voor het examenjaar 2019 niet als deelnemer aan de flexibele en digitale centrale examens wordt aangemerkt;
- de school gebruik maakt van de papieren centrale examens.

Dit bericht wordt verzonden vanuit computerexamens@cvte.nl.

De school ontvangt dan automatisch de papieren centrale examens vmbo BB en KB in kandidaat-aantallen (zie 4.1). Wel moet de examensecretaris nog aan DUO/Examendiensten per CE doorgeven hoeveel cd's met pdf's voor spraaksynthese en/of daisy audio-cd's nodig zijn. Dat doet hij via een e-mail aan examens@duo.nl.

4.7.2 Eigen initiatief

Mocht de systeemcheck en/of de Proef op de Som naar de mening van de school, onverhoopt zo slecht verlopen dat men afname van de digitale centrale examens in Facet onverantwoord acht, dan kan de examensecretaris zijn school zelf afmelden bij het CvTE via

computerexamens@cvte.nl, onder vermelding van de redenen hiervoor. De school stapt dan over op de papieren centrale examens.

4.8 Informatie: Ontvangst examenmateriaal

4.8.1 Digitale centrale examens

De informatie in deze paragraaf geldt ook voor de rekentoets VO.

Als de (voorbeeld)examens klaarstaan in Facet, ontvangt de examensecretaris daarvan een bericht via Examenblad.nl.

4.8.2 Terugvallen naar papieren centrale examens: uiterlijk woensdag 27 maart 2019

De informatie in deze paragraaf geldt NIET voor de rekentoets VO.

Een examensecretaris die uiterlijk woensdag 27 maart via computerexamens@cvte.nl gemeld heeft dat zijn school terugvalt naar papieren CE's krijgt de examendocumenten voor de papieren CE's in kandidaat-aantallen (zie [4.1](#)), inclusief cd's met pdf's voor en/of daisy audio-cd's, ten behoeve van de afname van papieren CE's in kandidaat-aantallen.

Via een e-mail aan examens@duo.nl geeft de examensecretaris van de school die terugvalt naar papier aan DUO/Examendiensten per CE door hoeveel cd's met pdf's voor spraaksynthese en/of daisy audio-cd's nodig zijn.

Zo wordt geregeld dat de examensecretaris eenzelfde zending ontvangt als de scholen die van meet af aan voor papieren CE's gekozen hebben.

NB De school valt dan bij *alle* kandidaten met *alle* algemene vakken terug naar papieren CE's.

De examensecretaris verneemt dan van DUO/ED de pooling voor de tweede correctie.

ná 27 maart

Alle scholen die meedoen aan BB- en/of KB-flex en die op 27 maart 2019 niet zijn teruggevallen naar papieren CE's krijgen een dvd met per vak ZIP-bestanden van:

- de pdf's van opgaven en (uitwerk)bijlagen t.b.v. vermenigvuldiging in kandidaat aantallen,
- de pdf's op de spraaksynthese-cd,
- het bestand van de daisy audio-cd.

Deze ZIP-bestanden zijn vergrendeld door middel van wachtwoorden.

Een voorbeeld van de directory-structuur van de terugval-dvd vindt u in [bijlage 2](#).

Deze dvd dient om BB- en KB-scholen die zich na 27 maart genoodzaakt zien om terug te vallen naar papier daartoe maximale ruimte te bieden. Daarom spreken we van 'de terugval-dvd'.

De school ontvangt de terugval-dvd per koerier (TNT) op 10 april 2019.

De koerier overhandigt de pakketten alleen aan functionarissen van wie de examensecretaris de naam van tevoren via zijn persoonlijke pagina op Examenblad.nl bekend heeft gemaakt. De desbetreffende functionaris dient zich bovendien te legitimeren door middel van een paspoort, identiteitskaart of een rijbewijs.

Via een mailing vanuit Examenblad.nl zal de examensecretaris gevraagd worden te bevestigen dat hij het pakket ontvangen heeft en dat de bestanden met de echte examens op een veilige plaats zijn opgeborgen.

De terugval ná 27 maart 2019 verloopt eveneens via computerexamens@cvte.nl. De school krijgt dan toestemming om terug te vallen naar de papieren examens.

Het CvTE zal via Cito de wachtwoorden van de vakken waarvoor de school papieren CE's gaat afnemen per ommegaande aan de examensecretaris doen toekomen.

De examensecretaris moet dan zelf zorgen voor de vermenigvuldiging in kandidaat-aantallen. De examensecretaris neemt daarbij de richtlijnen uit [bijlage 2](#) in acht.

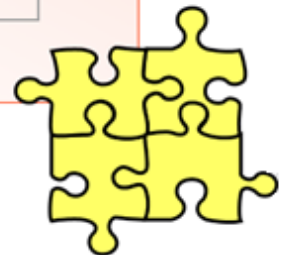
5 De afname

Voor de rekentoets VO wijkt de informatie over de afname en de kaders die de school daarbij in acht moet nemen af van de informatie in dit hoofdstuk.

5.1 Informatie: De organisatie van de afname in Facet

Voorbeeld BB-afnames (voor de meeste vakken is de examenduur 60 minuten)

9.00 - 10.00 u.	groep 1	
10.00 - 11.00 u.	groep 2	
13.30 - 14.30 u.	groep 3	
14.30 - 15.30 u.	groep 4	

De school kan de afnametijdstippen zelf bepalen met inachtneming van hetgeen hierover in [paragraaf 9.4](#) beschreven is. Facet bepaalt welke variant wordt ingezet.

Grote groepen

Stel, een school heeft een computerlokaal met twintig computers.

In verband met de richtlijn om op elke tien computers één computer in reserve te houden, kunnen in dat lokaal niet meer dan 18 leerlingen gelijktijdig geëxamineerd worden.

Met deze outillage kan de school [bijvoorbeeld](#) op één dag 4 x 18 leerlingen examineren.

De leerlingen van de groepen 2 en 4 gaan een half uur voor de aanvang van hun CE in quarantaine. De examensecretaris of een surveillant ziet er daarbij op toe dat leerlingen uit de groepen 1 en 3 de examenzaal pas verlaten als alle leerlingen uit resp. groep 2 en groep 4 in quarantaine zijn.

Spieken

Net als bij de papieren CE's is de school verantwoordelijk voor de uitvoering van het CE en moet worden voorkomen dat kandidaten kennis kunnen nemen van elkaars antwoorden.

De scholen hebben dit tot nu toe grofweg op twee manieren opgelost:

Tijdens iedere examenzitting worden schotten tussen de computers geplaatst, waardoor het de surveillant direct opvalt, wanneer een kandidaat op een andere dan de hem toegewezen computer kijkt.

Tijdens één examenzitting maakt de school gebruik van meer dan één variant. De afnameplanner/examensecretaris geeft in de afnameplanning aan dat twee varianten ingezet worden en welke kandidaten de ene variant en welke kandidaten de andere variant moeten krijgen. De 1 en 2 twee varianten worden, net als de klassieke links- en rechts-versie van een schriftelijke overhoring, om en om afgenomen op de computers in het computerlokaal. Tijdens de afname van het CE schermt Facet de toegang tot het internet af om pogingen om via internet digitaal te spieken te voorkomen.

Tip

De ervaring van scholen uit eerdere jaren leert dat het wenselijk is om de examenafnames in de examenperiode zoveel mogelijk op dezelfde manier te organiseren (zelfde computers, zelfde groepen kandidaten) als tijdens de Proef op Som.

5.2 Kaders: Technische problemen tijdens de afname

Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard, heeft de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken. De procedure die daarbij doorlopen moet worden is beschreven in [paragraaf 8.4](#).

Ondanks de zorgvuldige voorbereiding en het testen tijdens de Systeemcheck en de Proef op de Som valt niet uit te sluiten dat zich tijdens of na de afname technische problemen voordoen.

Zodra de examensecretaris of de systeembeheerder een technisch probleem constateert, neemt hij contact op met de Facet-helpdesk van DUO. Zie [paragraaf 4.6](#).

Voorbeelden van dergelijke problemen zijn dat het niet lukt om een examen op te starten, of dat een examen is afgesloten maar dat leerlingen enkele opgaven niet hebben kunnen maken. De ervaringen in voorgaande examenjaren leren dat het belangrijk is dat de school meteen contact opneemt met de helpdesk. Het is wel eens voorgekomen dat de examensecretaris een groep leerlingen naar huis gestuurd heeft of een technisch probleem heeft laten lopen tot na de examenzitting, terwijl achteraf bleek dat een snel contact met de helpdesk het probleem direct had kunnen verhelpen.

Zie ook [paragraaf 8.4](#) 'Ongeldigverklaringen'.

Evenals bij de papieren centrale examens moeten (vermeende) inhoudelijke (niet: technische) fouten in opgaven worden gemeld aan het Examenloket via het [contactformulier](#) op www.examenloket.nl. De examensecretaris of de docent kan dit doen.

NB

Als een individuele opgave door technische problemen niet gemaakt kon worden, kan de inspectie ook besluiten om niet het hele examen ongeldig te verklaren en te kiezen voor een andere oplossing. Voor de melding aan inspectie maakt de examensecretaris gebruik van het formulier 'Ongeldigverklaringen' (zie [paragraaf 8.4](#)). Daarbij geldt dat de examensecretaris eerst contact heeft gehad met de Facet-helpdesk van DUO.

5.3 Kaders: Terugvallen naar papier

NB1 De papieren centrale examens mogen alleen worden afgenomen op de vaste afnametijdstippen volgens het examenrooster van het CvTE.

NB2 De papieren centrale examens kennen een tweede correctie.

Voor de gang van zaken bij terugval naar papieren CE's zie [paragraaf 4.8.2](#).

6 Correctie

De informatie in dit hoofdstuk geldt **NIET** voor de rekentoets VO.

6.1 Kaders: Correctie

Om te kunnen corrigeren moet op de pc waarop de corrector werkt, ongeacht of dat een pc van de school is of een thuis-pc, een app worden geïnstalleerd, de zogeheten Facet portaal app. Binnen de app moet de corrector bij 'Correctiebeheer' kiezen voor 'Overzicht correctie'. De corrector krijgt dan een overzicht van de afnamegroepen waaraan de afnameplanner hem als corrector heeft gekoppeld.

In de Facet portaal app heeft de corrector de beschikking over de vraag, het antwoord van de leerling en het correctievoorschrift. Dit geldt niet alleen voor de open vragen, waarvoor het de corrector is die de scorepunten toekent, maar ook voor de vragen die automatisch gescoord worden.

In de handleidingen bij Facet wordt beschreven hoe de correctie verloopt.

Net als bij de papieren centrale examens geschiedt de correctie conform het correctievoorschrift.

Geen handmatige correctie bij Engels en Duits BB en KB

Sinds het examenjaar 2017 bevatten de digitale centrale examens Engels en Duits alleen nog computerscoerbare opgaven. Dat betekent dat er voor deze centrale examens geen handmatige correctie meer uitgevoerd hoeft te worden. Via de inzagefunctionaliteit van Facet kan iedere docent Engels/Duits de opgaven zien van de variant(en) die zijn leerlingen hebben afgelegd, alsmede hun antwoorden en de scorepunten die door Facet aan de antwoorden van de leerlingen zijn toegekend (zie [paragraaf 8.12](#)). Als de docent daarin een fout zou signaleren, moet hij contact opnemen met het Examenloket via het [contactformulier](#) op www.examenloket.nl.

Het inzagerecht voor leerlingen (zie [paragraaf 8.11](#)) is bij deze geheel automatisch scoerbare CE's niet anders dan bij de overige digitale CE's.

Ook de digitale centrale examens Nederlands BB en KB bestaan voor de onderdelen lezen en kijk- en luistervaardigheid alleen uit computerscoerbare vragen, maar het onderdeel schrijfvaardigheid moet nog wel handmatig gecorrigeerd worden.

Alleen eerste/interne correctie?

Papieren CE's kennen tweede correctie door een docent van een andere school. Het cspe kent een tweede beoordelaar aangewezen door de eigen school en meestal docent van de eigen school. Bij de flexibele en digitale centrale examens BB en KB is dat nog (zie hoofdstuk 7) niet centraal geregeld.

Tot nu toe kozen veel scholen ervoor om ook bij BB- en KB-flex een check door een andere docent te laten uitvoeren. Daardoor werd het risico van onder meer vergissingen in de scoring van open vragen verder verkleind. Als scholen voor een dergelijke zorgvuldige procedure kozen, was het goed om dat ook formeel vast te leggen zodat de status van de check en de te volgen procedure helder is en vastligt.

Door deelname aan de pilot tweede correctie (zie hoofdstuk 7) kunnen deze scholen hun doelen nog beter realiseren.

NB

Als blijkt dat een individuele opgave wel gemaakt is, maar door technische problemen niet beoordeeld kan worden, neemt de examensecretaris of de corrector eerst contact op met de Facet-helpdesk van DUO (zie [paragraaf 4.6](#)). Mogelijk kan de helpdesk het gegeven antwoord

nog terughalen. Lukt dat niet, dan zoekt de examensecretaris contact met inspectie via het formulier 'Ongeldigverklaring'.

Thuiscorrectie is toegestaan

Om thuis te kunnen corrigeren moet de docent op zijn thuis-pc de zogeheten Facet portaal app installeren. Binnen de app moet hij bij 'Correctiebeheer' kiezen voor 'Overzicht correctie'. De docent krijgt dan een overzicht van de afnamegroepen waaraan de afnameplanner hem als corrector heeft gekoppeld.

De Facet portaal app is zo opgezet dat er op de thuis-pc geen examenbestanden achter blijven, zodra de docent de app heeft afgesloten.

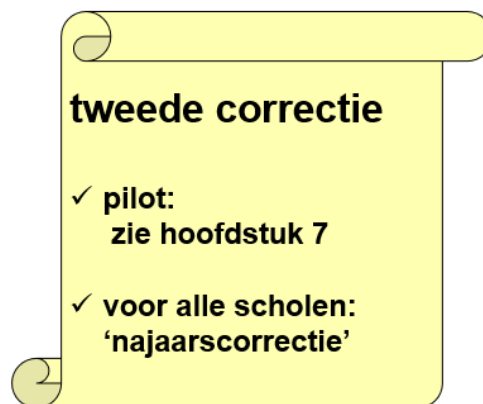
Uiteraard blijft het van groot belang dat docenten de richtlijnen voor geheimhouding (zie [paragraaf 8.5](#)) in acht nemen.

Externe/tweede correctie

Bij BB- en KB-flex is tot en met 2015 niet gewerkt met tweede correctie. Een reden daarvan was dat thuiscorrectie in ExamenTester (de examensoftware die tot en met 2015 gebruikt werd) niet was toegestaan. In Facet mag een docent wel thuis corrigeren en daarom zijn in 2016 en 2017 pilots gehouden om te onderzoeken of tweede correctie ook bij flexibele CE's mogelijk is. De resultaten van de pilots van 2016 en 2017 wijzen erop dat dat het geval is, maar een nieuwe pilot is nodig vooraleer tweede correctie een verplicht onderdeel van BB- en KB-flex kan zijn. Deze pilot vindt plaats in 2019 (zie [hoofdstuk 7](#)).

6.2

Kaders: Najaarscorrectie: controle op de correctie

Het systeem van tweede correctie van de papieren CE's, waarbij een examinator van een andere school optreedt als gecommiteerde, geldt niet voor het flexibele en digitale centraal examensysteem van BB en KB.

Dat wil zeggen dat er, behalve in een pilot (zie [paragraaf 6.1](#) en [hoofdstuk 7](#)), geen tweede correctie plaatsvindt, maar wel is er in het najaar een controle of de correctie op de juiste wijze, dat wil zeggen conform het correctievoorschrift, heeft plaatsgevonden.

De controle op de correctie vindt plaats in het najaar dat volgt op het schooljaar waarin de digitale CE's zijn afgenomen. De controle gebeurt door gecommiteerden van de Commissie staatsexamens VO. Deze krijgen toegang tot de antwoorden van de kandidaten.

De gecommiteerden corrigeren opnieuw de antwoorden van de kandidaten op de open vragen. Daarna worden de scores die door de gecommiteerden zijn toegekend vergeleken met de scores die bij de eerste correctie door de examinator zijn toegekend.

De resultaten van deze vergelijking worden vermeld in een rapport dat aan de inspectie wordt overhandigd. Mocht blijken dat de eerste correctie niet goed verricht wordt, dan kan de inspectie de school daarop aanspreken.

Met dit systeem van tweede correctie zijn sinds het examenjaar 2007 goede ervaringen opgedaan.

6.3

Informatie: Geen Wolf, maar wel terugrapportage over digitale CE's

Bij de digitale centrale examens die in Facet worden afgenomen is het programma Wolf niet nodig. Facet stuurt automatisch de scores aan Cito.

Bij Wolf zendt Cito als 'tegenprestatie' een overzicht naar de corrector waarin de scores van diens kandidaten worden vergeleken met het landelijk gemiddelde. Ook bij BB- en KB-flex is een terugrapportage mogelijk.

Van de vakken met voldoende deelnemende leerlingen per niveau wordt een terugrapportage verzorgd. Dit zijn de vakken Nederlands, Engels, economie, maatschappijkunde, biologie, nask1 en wiskunde. Naar verwachting zullen in oktober 2018 de terugrapportages over de afnameperiode van 2018 gereed zijn. De examensecretarissen wordt hierover via Examenblad.nl geïnformeerd.

7 Kaders: Opzet pilot tweede correctie in afgeslankte vorm

Dit hoofdstuk geldt niet voor de rekentoets VO

De pilot tweede correctie vindt in 2019 plaats in afgeslankte vorm. De pilot wordt gehouden met de vakken Nederlands BB, maatschappijkunde BB en geschiedenis BB. De verdere opzet van de pilot is ten opzichte van versie 1 van deze brochure dezelfde gebleven. De blauw gemarkeerde passages en doorhalingen geven verschillen aan met versie 1 van deze brochure.

Tweede correctie maakt in het examenjaar 2019 nog geen verplicht onderdeel uit van BB- en KB-flex. De tweede correctie is in 2016 en 2017 in pilots beproefd. In 2018 kon de pilot niet doorgaan, omdat de functionaliteiten in Facet, die nodig zijn om de tweede correctie in de opzet die voor dat jaar was voorzien, goed te laten verlopen, niet op tijd klaar waren. Naar verwachting zijn die functionaliteiten wel tijdig voor de afnameperiode van 2019 gerealiseerd en krijgt de pilot in 2019 een vervolg.

Dit hoofdstuk gaat over de opzet van de pilot in 2019.

Deze opzet is grotendeels hetzelfde als de opzet die voor de pilot van 2018 was voorzien (en als hoofdstuk was opgenomen in de editie van deze brochure voor het examenjaar 2018). Als een kopje geel gemarkeerd is, wijst dat er op dat de opzet van de pilot voor 2019, zoals beschreven in de tekst onder dat gele kopje, verschilt met de opzet die voor 2018 was voorzien. Hetzelfde geldt voor de gele passages zelf.

De blauw gemarkeerde passages en doorhalingen duiden op de verschillen als gevolg van de afslanking.

In Facet kunnen de eerste en tweede correctie gelijktijdig worden verricht, zonder dat de beide correctoren van elkaar kunnen zien hoe zij de scorepunten toekennen.

7.1 Resultaten van de eerdere pilots

De pilots van 2016 en 2017 leren dat bij het invoeren van een systeem van tweede correctie twee issues spelen: de technische werking van Facet en het poolingsysteem.

De technische werking van Facet

Uit de eerste pilot (van 2016) kwam naar voren dat Facet voor wat betreft de tweede correctie technisch nog niet goed werkte.

Hoewel de deelnemende docenten nog suggesties hadden voor verbetering, bleek uit de pilot van 2017 dat Facet technisch nu wel goed werkt.

Dit kwam met name doordat Facet op de volgende punten verbeterd is:

- de snelheid waarmee de eerste en de tweede corrector overeenstemming kunnen bereiken over de scores van de leerlingen;
- de mogelijkheden voor de afnameplanner/examensecretaris om de voortgang van de correctie te monitoren.

Poolingsystemen

Een zelfde poolingsysteem als bij de papieren CE's, waarbij in principe iedere andere school de tweede correctie kan verrichten, is bij BB- en KB-flex niet mogelijk.

Het zou in dat geval namelijk kunnen gebeuren dat een school uit Apeldoorn, die de digitale CE's in juni afneemt, de tweede correctie moet verrichten voor een school uit Leeuwarden, die de digitale CE's al in april afneemt. De docent uit Apeldoorn ziet als tweede corrector in april dan al opgaven die zijn eigen leerlingen mogelijk in juni zullen krijgen. Dat is onwenselijk. Dit heeft er toe geleid dat bij welk poolingsysteem dan ook als hoofdregel moet gelden dat een docent niet mag corrigeren zolang zijn eigen leerlingen niet zijn geëxamineerd.

De eerste pilot van 2016 werkte met een poolingsysteem waarbij de afnameperiode was opgedeeld in zes deelperiodes en waarbij de pilot-scholen per deelperiode onderling waren gepoold voor de tweede correctie.

De ervaringen met de pilot van 2016 brachten de examenorganisaties (DUO, Cito en CvTE) tot de conclusie dat dit poolingsysteem bij landelijke invoering niet beheersbaar zou zijn in organisatorische zin. De reden daarvan is dat niet voorkomen kan worden dat dit poolingsysteem vastloopt en de oorzaak daarvan ligt in de hoofdregel dat een docent niet mag corrigeren zolang zijn eigen leerlingen niet zijn geëxamineerd. Om die reden is het poolingsysteem dat in de pilot van 2016 beproefd is, niet uitvoerbaar en wordt dit poolingsysteem niet landelijk ingevoerd.

Samen met PLEXS hebben de examenorganisaties het schooljaar 2016-2017 gebruikt om op zoek te gaan naar een ander poolingsysteem en bleef de pilot van 2017 beperkt tot de technische werking van Facet.

Eind januari 2017 vond een bijeenkomst plaats waarin de examenorganisaties acht alternatieve poolingsystemen bespraken met een groep van tien examensecretarissen, die zich hiervoor via het Platform Examensecretarissen (PLEXS) hadden aangemeld. Nadat de uitvoerbaarheid en de voor- en nadelen van de acht poolingsystemen besproken waren, kwamen de examensecretarissen zelf met een negende alternatief poolingsysteem:

De school organiseert zelf de tweede correctie en daarnaast blijft de najaarscorrectie bestaan.

Voor dit negende poolingsysteem, waarbij iedere school aan zichzelf wordt gekoppeld, bleek ook draagvlak binnen het bestuur van PLEXS en dat heeft geleid tot het besluit dat dit poolingsysteem in de eerstvolgende pilot (naar verwachting vindt die in 2019 plaats) uitgetoet zal worden.

De school moet daarbij verantwoording af kunnen leggen over hoe zij de tweede correctie georganiseerd heeft.

Uit de evaluatie van deze pilot moet blijken of dit poolingsysteem voor scholen uitvoerbaar is. Als dit het geval is zal tweede correctie van het daarop volgende examenjaar (naar verwachting dus 2020) een verplicht onderdeel uitmaken van BB- en KB-flex.

Bij de evaluatie zijn de bevindingen van de examensecretarissen en docenten van de pilot-scholen onmisbaar en daarom is deelname aan de evaluatie een verplicht onderdeel van de pilot.

Hieronder spreken we over de eerstvolgende pilot als de pilot in/van 2019.

7.2 Pilot in 2019

Scholen die aan de pilot van 2019 meedoen, wijzen zelf de tweede correctoren aan.

Formeel is het de directeur die dit doet, in de praktijk zal op veel scholen de examensecretaris namens de directeur uitvoering geven aan deze taak.

Aldus wordt het poolingsysteem waarbij de school zelf de tweede correctie organiseert beproefd in de pilot van 2019.

7.2.1 Profiel van de tweede corrector

De tweede corrector kan een docent van de eigen locatie zijn, maar ook een docent van een andere locatie of een andere school. Iedere school mag dit zelf bepalen. Of de tweede corrector een docent van de eigen locatie is, dan wel van een andere locatie/school mag per vak verschillen. De aanwijzing van een tweede corrector is binnen de pilot van 2019 geheel de verantwoordelijkheid van de directeur. Het heeft de voorkeur dat de tweede corrector de leerlingen van wie hij de tweede correctie verricht, niet kent. Als dat voor de school niet of te moeilijk organiseerbaar is, heeft het de voorkeur dat de tweede corrector niet zelf ook les geeft aan de leerlingen van wie hij de tweede correctie verricht. De enige regel die de school bij de aanwijzing van de tweede correctoren in acht moet nemen, is dat de tweede corrector bekwaam is voor wat betreft de correctie van het betreffende centraal examen.

Daarnaast is er nog één regel, te weten **de hoofdregel**:

Een tweede corrector mag een digitaal CE pas corrigeren nadat hij zijn laatste les aan zijn eigen kandidaten (ter voorbereiding op datzelfde digitale CE) heeft gegeven. Lessen aan herkansers en kandidaten die vanwege een geldige reden afwezig waren (inhalers) vormen hierop een uitzondering.

7.2.2 *Vakken in de pilot*

Alle vakken waarbij de open vragen door de docent — de eerste corrector — gecorrigeerd worden doen mee in de pilot. Dat betekent dat alleen Engels en Duits NIET aan de pilot meedoen. Sinds 2017 bestaan de digitale CE's BB en KB voor Engels en Duits uitsluitend uit automatisch scorebare vragen. Voor Engels en Duits is er dus geen sprake van correctie door de docent / eerste corrector en daardoor is er ook geen sprake van tweede correctie. Voor zowel BB als KB zijn de vakken in de pilot daarom:

Nederlands, economie, geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijkunde, wiskunde, nask1 en biologie

In 2019 doen de volgende vakken mee aan de pilot:

Nederlands BB, maatschappijkunde BB en geschiedenis BB

7.2.3 *Meedoen aan de pilot van 2019*

Iedere examensecretaris kan zijn school voor de pilot tweede correctie BB- en KB-flex opgeven. Dat gebeurt in schooljaar 2018-2019 NIET via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten', maar via een speciale aanmeldprocedure. De examensecretaris ontvangt hierover een mailing vanuit Examenblad.nl.

Scholen die meedoen aan de pilot, doen mee met alle pilot-vakken (zie 7.2.2) die de school aanbiedt. Biedt de school naast Nederlands BB ook maatschappijkunde BB en geschiedenis BB aan, dan doet de school met alle drie de vakken mee aan de pilot. Biedt de school naast Nederlands alleen maatschappijkunde aan, dan doet de school met die twee vakken mee. De reden dat een school met alle vakken, die zij aanbiedt, mee moet doen, is dat dit een indicatie van het antwoord oplevert op de vraag of het poolingsysteem dat in de pilot van 2019 beproefd wordt uitvoerbaar is als het landelijk wordt ingevoerd.

Een school die zich opgeeft voor de pilot is automatisch verzekerd van deelname.

7.2.4 *De packages*

Voor pilot-scholen komen er voor Nederlands BB, maatschappijkunde BB en geschiedenis BB afzonderlijke packages MET tweede correctie. De vragen en correctievoorschriften in de packages MET tweede correctie zijn uiteraard identiek aan die in de packages zonder tweede correctie. ~~Uitgezonderd de vakken Engels en Duits (die buiten de pilot blijven — zie 7.2.2), worden voor pilot-scholen in Facet ALLEEN packages MET tweede correctie klaargezet.~~ Voor de pilotscholen worden voor de vakken waarmee zij aan de pilot deelnemen in Facet ALLEEN packages MET tweede correctie klaargezet.

Een overzicht van alle packages staat in [paragraaf 9.4.3](#).

7.2.5 *Vragen tijdens de pilot*

Voor technische vragen over de werking van Facet met betrekking tot de tweede correctie is de Facet-helpdesk van DUO (zie [paragraaf 4.6](#)) het aangewezen adres.

Met overige vragen over de pilot kan de examensecretaris terecht bij CvTE via computerexamens@cvte.nl.

Als de examensecretaris dit aangeeft zal een CvTE-medewerker contact met hem opnemen.

Tot zover de opzet van de pilot op hoofdlijnen.

De paragrafen 7.3 en 7.4 bevatten gedetailleerde informatie over de werking van Facet voor wat betreft de eerste en tweede correctie respectievelijk de fases (voorbereiding, uitvoering en evaluatie) van de pilot.

In paragraaf 7.5 tenslotte wordt gewezen op informatiebijeenkomst die er over deze pilot plaatsvindt.

7.3 Hoe werkt de eerste en tweede correctie in Facet?

De correctie gebeurt in twee fasen:

- 1 de toekenning van scorepunten
- 2 het bepalen van de eindscores

Deze twee fasen vormen samen de correctiegang.

7.3.1 Fase 1: de toekenning van scorepunten

Zodra de afname heeft plaatsgevonden kan de examensecretaris de afname vrijgeven voor correctie. Als het zover is gaat er een bericht vanuit facet@duo.nl naar de eerste corrector. De eerste corrector kan dan beginnen met de correctie van het werk van zijn eigen leerlingen.

De examensecretaris/afnameplanner ziet in de lijst 'Status correcties' dat de status van de afname gewijzigd is in 'Vrijgegeven'. Wanneer er al een docent als tweede corrector aan deze afname groep gekoppeld is, ontvangt deze een e-mail vanuit facet@duo.nl met de melding dat er een afnamegroep klaar staat voor (tweede) correctie. Heeft de examensecretaris de tweede corrector pas toegewezen *nadat* de status van de afname in 'Vrijgegeven' is gewijzigd, dan ontvangt de tweede corrector vanuit facet@duo.nl direct het bericht dat hij kan beginnen met de tweede correctie.

NB

De tweede corrector mag pas gaan corrigeren nadat hij zijn laatste les aan zijn eigen kandidaten (ter voorbereiding op datzelfde digitale CE) heeft gegeven (zie de hoofdregel in 7.2.1). De examensecretaris/afnameplanner mag hem dus pas als (tweede) corrector koppelen aan een afnamegroep, nadat de eigen leerlingen ook zijn geëxamineerd.

De correctie gebeurt op dezelfde manier als bij digitale centrale examens tot nu gebruikelijk was:

- De corrector ziet de vraag, het antwoord van de kandidaat en het antwoordmodel volgens het correctievoorschrift.
- De corrector kent scorepunten toe voor de open vragen.
- De corrector kan aantekeningen bij een opgave maken.
- Als de corrector klaar is, sluit hij de correctie af.

Wat in de bovenstaande opsomming staat, geldt zowel voor de eerste als voor de tweede correctie. |

Tijdens fase 1 kan de eerste corrector niet zien wat de tweede corrector doet en omgekeerd. Wel kunnen beide correctoren in de overeenstemmingsmodule van Facet zien of de ander de correctiemodule al heeft afgesloten.

7.3.2 Fase 2: het bepalen van de eindscores

Als de tweede corrector klaar is met fase 1 en hij gezien heeft dat ook de eerste corrector de correctiemodule heeft afgesloten, gaan beide correctoren zonodig in overleg om de overeengekomen score te bepalen.

Door gelijktijdig in te loggen in de overeenstemmingsmodule van Facet bepalen de eerste en de tweede corrector samen de eindscores. Tijdens deze sessie kunnen beide correctoren de vraag, het antwoordmodel volgens het correctievoorschrift, het antwoord van de leerling en

elkaars eventuele aantekeningen zichtbaar maken. Nieuw ten opzichte van de eerdere pilots (zie [7.1](#)) is dat de eerste en de tweede corrector alleen overeenstemming hoeven te bereiken over de eindscore van iedere leerling. Bij individuele vragen kan er verschil blijven bestaan tussen de scores die door de beide examinatoren zijn toegekend. Zolang de eindscore van de beide correctoren niet overeenkomt, kan de correctiemodule niet worden afgesloten. Aan het eind van de sessie gaat de eerste corrector akkoord met de overeengekomen score en sluit de overeenstemmingsmodule af.

Daarna kan de examensecretaris van de school zien dat de status van de afnamegroep gewijzigd is in 'correctie gesloten' en kennis nemen van de vastgestelde eindscores.

NB

In de pilot geldt:

Als de eerste en tweede corrector er niet uitkomen, bepaalt de directeur de eindscore.

7.3.3 *De examensecretaris als monitor*

De examensecretaris/afnameplanner kan zien of de correctie wel of niet is afgerond door de eerste en tweede corrector.

De examensecretaris kan ook zien of de overeenstemmingsmodule is afgesloten.

7.3.4 *Informatie voor pilot-docenten*

De handleiding voor de corrector kan worden gedownload zodra de corrector in Facet is ingelogd.

Om te kunnen corrigeren moet op de pc waarop de corrector werkt de Facet portaal app geïnstalleerd zijn (zie [paragraaf 6.1](#)). Dit geldt zowel voor de eerste als de tweede corrector. Onder de menu-optie 'Correctiebeheer' hebben de eerste en tweede corrector toegang tot 'Overzicht correctie' (voor fase 1) en de 'Overeen te komen correcties' (voor fase 2). Alles wat de corrector in verband met de correctie over Facet wil weten staat in de handleidingen. Onder meer het installeren van de Facet portaal app, de mogelijkheden om zowel thuis als op school te corrigeren en de wijze waarop de eerste en tweede corrector, beide vanachter hun eigen pc, (telefonisch) overleg kunnen voeren over de scores van de leerlingen.

Bij technische problemen kunnen correctoren contact opnemen met de Facet-helpdesk (zie [paragraaf 4.6](#)).

7.4 **De fases tijdens de pilot**

7.4.1 *De voorbereidingsfase*

De technische test: het TCT-examen als generale repetitie voor eerste en tweede corrector en de examensecretaris

Het is nodig dat de examensecretaris de eerste en tweede corrector in de gelegenheid stelt om een test te doen om de werking van de tweede correctie uit te proberen.

Daartoe komt per vak een zogenoemde TCT-examen beschikbaar, het Twede Correctie Test-examen. Het TCT-examen bestaat uit enkele automatisch scorebare en enkele open vragen. Het TCT-examen moet eerst worden gemaakt door één 'kandidaat'. De examensecretaris moet dus van het TCT-examen een afname plannen voor één of twee kandidaten, bijvoorbeeld zichzelf, zijn plaatsvervanger of één van beide correctoren. Uiteraard kan de TCT-test ook met leerlingen plaats vinden. Het maken van het TCT-examen kost 'de kandidaten' ongeveer één minuut. Belangrijk is dat alle vragen in het TCT-examen van een antwoord worden voorzien. Of dat een goed of een fout antwoord is, doet er niet toe. In het TCT-examen mogen geen vragen onbeantwoord blijven. Na deze 'afname' geeft de examensecretaris/afnameplanner het TCT-examen vrij voor correctie. Hierna doorlopen de eerste corrector, de tweede corrector en de

examensecretaris de correctiegang, zoals beschreven in [paragraaf 7.3](#). In totaal is hier per TCT-examen minder dan een half uur mee gemoeid. Zo'n test is enerzijds nodig om de technische werking van Facet te controleren, anderzijds om te voorkomen dat de eerste en de tweede corrector bij de correctie van het echte digitale CE tegen problemen oplopen, waardoor het vaststellen van de eindscores van de leerlingen – en daarmee de uitslagbepaling – vertraagd wordt.

Hierna is de technische test ten einde.

Bij technische problemen kunnen correctoren en/of examensecretarissen contact opnemen met de Facet-helpdesk (zie [paragraaf 4.6](#)).

Als de technische test onverhoopt, ook na raadplegen van de Facet-helpdesk, niet uitvoerbaar is, zendt de examensecretaris van de eerste corrector een e-mail aan computerexamens@cvte.nl

Proef op de som zonder eerste en tweede correctie

De beste manier om leerlingen voor te bereiden op de digitale CE's is en blijft de Proef op Som (zie [paragraaf 4.5](#)).

De inplanbare voorbeeldexamens (zie [paragraaf 9.4.2](#)) ten behoeve van de Proef op de Som worden alleen als package ZONDER tweede correctie geleverd. De Proef op de Som is dus NIET geschikt als generale repetitie voor de tweede correctie.

7.4.2 *De uitvoeringsfase*

Deze fase betreft de eerste en tweede correctie van de echte digitale CE's.

Als de voorbereidingsfase (zie [paragraaf 7.4.1](#)) goed verlopen is, is het onwaarschijnlijk dat zich tijdens de uitvoeringsfase zelf onverwachte problemen voordoen.

Afnames na de normering

De meeste afnames vinden plaats in april, mei en/of begin juni. Dat wil zeggen vóór de normering / de bekendmaking van de N-termen.

De eerste en tweede corrector nemen niet alleen de correctie van afnames vóór de normering voor hun rekening, maar ook die van de afnames die na de bekendmaking van de N-termen plaatsvinden. In het laatstgenoemde geval zal het veelal gaan om leerlingen die vanwege een geldige reden tijdens de eerste zitting afwezig waren of van leerlingen die hun recht op herkansen uitoefenen. De hoofdregel (zie [paragraaf 7.2.1](#)) geldt daarbij niet. Met andere woorden de correctoren kunnen al kennis genomen hebben van een of meer varianten van het centraal examen als zij de correctie van een afname na de normering ter hand nemen.

De najaarscorrectie

In deze pilot wordt het poolingsysteem waarbij iedere school zelf de tweede correctie organiseert beproefd in combinatie met de najaarscorrectie. Zowel pilot-scholen als niet-pilot-scholen kunnen dus onder de najaarscorrectie (zie [paragraaf 6.2](#)) vallen.

7.4.3 *De evaluatiefase*

Het poolingsysteem waarbij de school zelf de tweede correctie organiseert in combinatie met najaarscorrectie is voor veel scholen eigenlijk niet nieuw. Tot nu toe kozen veel scholen ervoor om bij de correctie van de digitale CE's de eigen docent van de leerlingen samen te laten werken met een collega. Daardoor werd het risico van onder meer vergissingen in de scoring van open vragen verder verkleind. Eerdere edities van deze brochure (steeds in [paragraaf 6.1](#)) bevatten een aanbeveling daartoe. In feite is het poolingsysteem dat in de pilot van 2019 beproefd wordt voor deze scholen alleen een formalisering van wat zij toch al deden.

Tweede correctie is bedoeld om te bereiken dat leerlingen voor hun centraal examen de eindscore krijgen die zij verdienen op grond van hun prestatie tijdens de afname. Niet meer, maar ook niet minder.

De evaluatie moet uitwijzen of de pilot in dit opzicht geslaagd is.

Instrumenten die daartoe worden ingezet zijn:

- enquêtes voor zowel examensecretarissen als docenten;
- een of meer evaluatiebijeenkomsten na de afnameperiode van 2019;
- de najaarscorrectie waarin de uitvoering van de correctie door zowel pilot-scholen als niet-pilot-scholen wordt gecontroleerd en vergeleken.

Als de evaluatie oplevert dat de leerlingen de juiste eindscores krijgen én Facet zich ook op het punt van de eerste en tweede correctie stabiel en gebruiksvriendelijk toont, ligt het in de rede dat tweede correctie vanaf het examenjaar 2020 een verplicht onderdeel is van BB- en KB-flex.

7.5 Informatiebijeenkomst

Voor examensecretarissen wordt een informatiebijeenkomst gehouden op dinsdag 6 november 2018.

De bijeenkomst vindt plaats in vergadercentrum Domstad in Utrecht van 15.00 uur tot 17.00 uur.

Tijdens de bijeenkomst:

- 1 worden vragen van examensecretarissen naar aanleiding van dit hoofdstuk 7 beantwoord;
- 2 wordt ingegaan op de andere poolingsystemen die ook zijn overwogen en is er ruimte voor een uitwisseling van gedachten daarover;
- 3 wordt informatie gegeven over de stand van zaken voor wat betreft het regulier maken van BB- en KB-flex (i.c. het niet langer bieden van de mogelijkheid dat scholen ook nog kiezen voor papieren CE's);
- 4 vindt een uitwisseling van gedachten plaats over tijdstip en vorm van de evaluatie van deze pilot.

De bijeenkomst bevat dezelfde informatie als de informatiebijeenkomsten in het najaar van 2017 (ter voorbereiding op de nadien gecancelde pilot van 2018). Examensecretarissen die vorig schooljaar een van de bijeenkomsten hebben bijgewoond, horen op 6 november 2018 niets nieuws. De bijeenkomst van 6 november is dus vooral bedoeld voor examensecretarissen die de bijeenkomsten van vorig jaar gemist hebben.

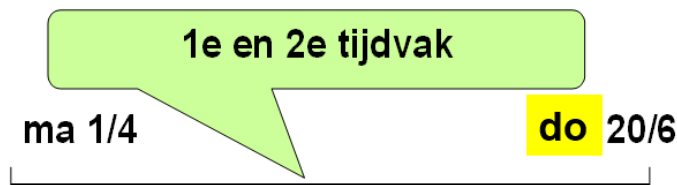
Aan deze informatiebijeenkomst kunnen maximaal honderd examensecretarissen deelnemen. Aanmelding gebeurt via een mailing (eind september) vanuit Examenblad.nl.

Mocht de informatiebijeenkomst aanleiding geven voor aanvulling van de tekst van dit hoofdstuk van de brochure, dan kan dat betekenen dat er een nieuwe versie van deze brochure (zie ook [paragraaf 2.5](#)) wordt uitgebracht.

8 Flexibel examensysteem

De informatie en de kaders in dit hoofdstuk verschillen met die voor de rekentoets VO.

8.1 Informatie: De pedagogisch-didactische kant van het CE-systeem

- de school bepaalt **zelf** de afnametijdstippen tijdens examenperiode van 2½ maand
- de school regelt **zelf** inhalen en herkansen

- ✓ **SE** moet vóór aanvang van **CE** zijn afgesloten
- ✓ gevolgen voor **pta en examenreglement**

NB

De ruimte voor schooleigen keuzes ontstaat door twee kenmerken van het flexibele CE-systeem:

- De school bepaalt binnen een ruime examenperiode zelf de afnametijdstippen;
- De school regelt zelf inhalen en herkansen.

Dit kan per kandidaat / groep van kandidaten verschillen.

Centraal vastgesteld blijven: examenstof, opgaven, examenduur, weging, correctievoorschrift, normering en uitslagregeling.

De examenperiode voor de digitale CE's BB en KB is hetzelfde als die voor de cspe's oude stijl in de beroepsgerichte vakken. (De afnameperiode voor de profielvak-cspe's loopt twee weken langer door.)

De examenperiode BB- en KB-flex loopt in 2019 van maandag 1 april tot en met donderdag 20 juni. Binnen deze periode plant iedere school zelf de afnametijdstippen.

Alvorens het CE kan worden afgelegd, moet een kandidaat wel het schoolexamen (SE) in het desbetreffende vak hebben afgerond.

Voorbeeld

De school kan kiezen voor een zelfde opzet van het CE-rooster als bij de 'oude' papieren CE's.

Dus:

- eerste tijdvak in de derde en/of vierde week van mei;
- tweede tijdvak op drie dagen medio juni;
- alle kandidaten maken op hetzelfde tijdstip dezelfde variant;
- de school gebruikt het tweede tijdvak voor herkansen.

Als de school voor deze opzet kiest hoeft er aan het pta niets veranderd te worden.

Dit is een voorbeeld van keuzes die de school kan maken.

[Paragraaf 8.6](#) 'Schooleigen examenrooster' gaat nader in op de onderwijskundige ruimte die school kan (niet: moet) benutten.

Om de pedagogische keuzes goed te kunnen maken, moet de school op de hoogte zijn van andere aspecten van het nieuwe CE-systeem:

- regelgeving met betrekking tot inhalen en herkansen;
- het exacte examenrooster;
- bekendmaking van de normen.

Deze aspecten worden in de volgende paragrafen belicht.

8.2 Kaders: Inhalen

Als een leerling vanwege een geldige reden niet in staat was het examen af te leggen, kan de school zelf bepalen wanneer de leerling het CE inhaalt:

- binnen een maand,
- een week,
- een dag of soms misschien zelfs al na twee uur.

Wel moet hieromtrent een bepaling in het examenreglement zijn opgenomen.

Voorbeeld

Iedereen kent uit de onderwijspraktijk de situatie waarbij de kandidaat tijdelijk even minder in staat is een toets af te leggen. De leerling heeft net een sms-je gehad van zijn vriendin waarin ze meedeelt de relatie te willen beëindigen. Of nog erger: zijn mobieltje is gestolen zodat hij niet wéét of zijn vriendin zo'n sms-je heeft gestuurd.

Scholen weten daar in de vier jaar dat de leerling op school zit, met het juiste 'Fingerspitzengefühl' mee om te gaan. Soms doorzetten, soms uitstel – afhankelijk van de omstandigheden en hoe de leerling eronder is. De een gaat het liefst gewoon door (en kan dat ook) al is net oma overleden, de ander kan zich al niet meer concentreren als de hond ziek is. Bij het centraal examen zijn de mogelijkheden van de schooldirecteur in beginsel niet anders dan bij welke toets ook. De directeur kan beslissen dat de kandidaat niet in staat is om het examen te maken, deze heeft dan naast zijn recht op herkansing ook recht op inhalen van de gemiste toets.

Bij de papieren centrale examens zit hier een angel in het gefixeerde inhaal- en herkansingsmoment: wie te ziek is om een schriftelijk examen te maken, verhuist vanzelf naar het tweede tijdvak en moet daar en/of in het derde tijdvak inhalen én herkansen.

Dat is een door de kandidaat als zwaar ervaren gevolg.

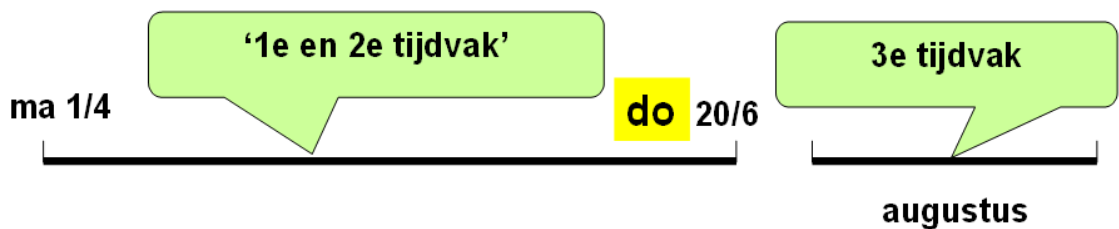
In het flexibele examensysteem heeft de school diverse varianten van een digitaal examen.

Daardoor kan de school het inhalen zelf regelen, zoals ook bij de minitoetsen in het cspe gebeurt. Met andere woorden: de directeur kan met zijn gebruikelijke 'Fingerspitzengefühl' inschatten of de kandidaat het examen kan maken, en zo niet wanneer het dan kan worden ingehaald: na twee uur, de volgende dag, of over een maand. Anders dan bij papieren CE's kan een legitieme afwezigheid dus eenvoudig en zonder aantasting van de herkansingsmogelijkheid worden gerepareerd.

NB

Inhalen betekent dat het digitaal examen van de desbetreffende kandidaat niet is gestart. Zodra de kandidaat is gestart met zijn digitaal examen is sprake van een afname. Voordat de kandidaat het examen alsnog kan afleggen, moet de school beschikken over een ongeldigverklaring van de inspectie. Bij het maken van een nieuwe afnameplanning moet de examensecretaris daarbij aangeven dat het om een tweede zitting gaat. Zie paragraaf 8.4 'Ongeldigverklaringen'.

8.3 Kaders: Herkansen

- overheid stelt kaders
- uniforme herkansingsregeling
- tijdstip **zelf bepalen**
- andere variant dan eerste keer

Net als bij inhalen bepaalt de school binnen de examenperiode (van maandag 1 april tot en met donderdag 20 juni 2019) zelf de tijdstippen voor herkansen. Daarbij geldt wel dat de kandidaat moet kunnen besluiten om zijn recht op herkansing uit te oefenen, nadat de CE-cijfers bekend zijn.

De examenperiode vervult daarmee in feite de functie van zowel het eerste als het tweede tijdvak in het huidige CE-systeem.

Herkansen vóór of ná bekendmaking normen?

Het is toegestaan om al te laten herkansen voordat de normen en dus de uitslag bekend is. De kandidaat heeft echter het recht om pas te herkansen als hij de uitslag weet. Als er goede redenen zijn om eerder te herkansen, dan kan de kandidaat niet na afloop aangeven dat hij een andere keuze wenst te maken. Het verdient daarom aanbeveling om, als gekozen wordt voor herkansing voor de bekendmaking van de uitslag, met de betreffende kandidaat

(kandidaten) dit goed door te spreken en ook schriftelijk een akkoord van de kandidaat en zijn ouders vast te leggen.

Voor de goede orde: bovenstaande geldt NIET voor inhalen na wettige afwezigheid. Het is juist een van de pluspunten van de digitale centrale examens dat het mogelijk is om vrijwel onmiddellijk te laten inhalen.

NB1

Een examensecretaris moet bij een afnameplanning voor een herkansende kandidaat aangeven dat het om een tweede zitting gaat. Alleen dan kan Facet de kandidaat een variant voorleggen die geen overlap heeft met de eerder gemaakte variant.

NB2

Het kan bij een herkansende kandidaat ook gaan om een derde afname. Bijvoorbeeld als inspectie de eerste afname ongeldig heeft verklaard en de tweede afname geldt als eerste poging. In dat geval moet de examensecretaris bij de afnameplanning aangeven dat het om een tweede zitting gaat. Facet weet dan welke twee varianten al eerder ingezien kunnen zijn door de desbetreffende kandidaten en kiest voor de derde afname een variant zonder overlap met de eerste twee varianten.

Kandidaten die het eindexamen in de aangewezen examenperiode voor de digitale CE's BB en KB nog niet hebben afgerond, zijn aangewezen op de examenperiode in augustus. In deze periode, die overeenkomt met het derde tijdvak voor de papieren CE's, worden de digitale CE's afgenomen door de Commissie staatsexamens VO van het College voor Toetsen en Examens.

De aanmelding van kandidaten gebeurt op dezelfde wijze als bij de papieren CE's. De examensecretaris geeft daarbij per 'derde-tijdvak-kandidaat' aan welke varianten deze tijdens de examenperiode heeft afgelegd.

Niet voor de rekentoets VO:

In uitzonderlijke situaties kan het voorkomen dat er ten behoeve van het derde tijdvak geen variant beschikbaar is zonder overlap met een eerder door de kandidaat afgelegde variant. Als dat het geval is, kan het voorkomen dat in het derde tijdvak een papieren CE wordt voorgelegd.

8.4

Kaders: Ongeldigverklaringen

De informatie in deze paragraaf geldt ook voor de rekentoets VO.

Zodra een kandidaat is gestart met zijn digitaal examen is sprake van een afname. Een onregelmatigheid tijdens de afname moet door de examensecretaris aan inspectie worden gemeld. Voordat de kandidaat het examen opnieuw kan afleggen, moet de school beschikken over een ongeldigverklaring van inspectie.

Voorbeelden van onregelmatigheden die zich in de voorgaande jaren hebben voorgedaan zijn:

- Een surveillant start het examen van een kandidaat die afwezig blijkt te zijn. Ook in dit geval is er wel een afname geregistreerd in de centrale database.
- Na afloop van een afname blijkt dat de surveillant een afname te vroeg beëindigd heeft omdat de kandidaat recht bleek te hebben op tijdverlenging.
- Voor een kandidaat met een dyslexieverklaring is verzuimd om bij de kandidaatgegevens te vermelden dat de kandidaat recht heeft op verklanking. Hierdoor kon de kandidaat tijdens

de afname geen gebruik maken van verklanking. Deze onregelmatigheid wordt pas na afloop van de afname geconstateerd.

- Tijdens een afname wordt een kandidaat onwel en moet hij de examenzaal verlaten. Hij is niet meer in staat om het examen af te maken. Het examen is wel gestart en dus is sprake van een afname.
- Tijdens een afname hapert een opgave. De vraag wordt overgeslagen en het examen ingeleverd.
- Tijdens de afname loopt een pc meerdere keren vast. Een reserve pc is niet beschikbaar. Ondanks de consultatie van de Facet-helpdesk van DUO moet de afname afgebroken worden.
- Een kandidaat maakt zijn examen, sluit het af en zet de pc uit. De examensecretaris kan de antwoorden van de kandidaat echter niet terugvinden. Ook de Facet-helpdesk van DUO slaagt er niet in om alle afnamegegevens van de kandidaat terug te vinden.

In alle bovenstaande voorbeelden is sprake van een afname.

Voordat de kandidaat het examen opnieuw mag afleggen, moet de eerste afname eerst ongeldig verklaard worden.

De ongeldigverklaring gebeurt door de inspectie. Inspectie kan daarbij overleggen met het CvTE. Pas nadat inspectie het examen ongeldig heeft verklaard, mag de examensecretaris voor de betreffende kandidaat een nieuwe afnameplanning maken.

Bij onregelmatigheden van technische aard, zoals de laatste drie hierboven beschreven voorbeelden, heeft de school ook eerst contact gehad met de Facet-helpdesk van DUO (zie [paragraaf 4.6](#)).

De procedure voor het aanvragen van een ongeldigverklaring is als volgt:

- 1 De examensecretaris vult het aanvraagformulier in.
Dit aanvraagformulier kan worden gedownload vanuit een mailing die op woensdag 28 november 2018 vanuit Examenblad.nl aan de examensecretarissen wordt verzonden.
- 2 De examensecretaris zendt het ingevulde aanvraagformulier naar het e-mailadres van inspectie dat op het aanvraagformulier vermeld is.
- 3 Inspectie bericht de examensecretaris of de aanvraag gehonoreerd is.
- 4 Als dat het geval is beschikt de examensecretaris over de ongeldigverklaring door inspectie.
- 5 Als de aanvraag betrekking heeft op een technisch probleem, kan inspectie het CvTE inschakelen. In dat geval stuurt inspectie een bericht aan de examensecretaris en aan computerexamens@cvte.nl.
- 6 Het CvTE gaat na of het probleem bij de Facet-helpdesk van DUO bekend is en overlegt met de examensecretaris. Vanuit computerexamens@cvte.nl rapporteert het CvTE aan inspectie en aan de examensecretaris.
- 7 Inspectie neemt vervolgens het besluit en informeert de examensecretaris.
- 8 De examensecretaris plant, in zijn rol als afnameplanner, de kandidaat in voor een tweede zitting. Facet kiest automatisch een juiste variant van het examen.
De examensecretaris moet bij deze afnameplanning aangeven dat het om een tweede zitting gaat. Alleen dan kan Facet de kandidaat een variant voorleggen die geen overlap heeft met de eerder gemaakte variant.

NB

Als een individuele opgave door technische problemen niet gemaakt kon worden, kan de inspectie ook besluiten om niet het hele examen ongeldig te verklaren en te kiezen voor een andere oplossing. Hierbij geldt dat de examensecretaris eerst contact heeft gehad met de Facet-helpdesk van DUO.

8.5 Kaders: Geheimhouding

De richtlijnen voor geheimhouding zijn bij BB- en KB-flex NIET identiek aan die bij de rekentoets VO.

Geheimhouding is een majeur aandachtspunt.

Iedere docent heeft na de afname volledige inzage. Voor de docent zijn zichtbaar:

- alle opgaven van de variant die zijn leerlingen hebben afgelegd (ook de computerscoorbare opgaven);
- alle door zijn leerlingen gegeven antwoorden (ook de antwoorden op de computerscoorbare opgaven);
- alle door Facet toegekende scores voor de leerlingantwoorden op de computerscoorbare opgaven;
- het correctievoorschrift voor die opgaven waarvoor de docent zelf handmatig scorepunten moet toekennen;
- alle door de docent toegekende scores voor leerlingantwoorden op de handmatig scoorbare vragen.

Anders dan bij de centrale examens die op een vast moment worden afgenomen, zijn de examendocumenten (opgaven, bijlagen, correctievoorschriften) van de flexibele centrale examens na de afname **NIET** direct openbaar. Dat vergt extra voorzorgen van de school om de geheimhouding te waarborgen.

Tijdens de examenperiode van voorgaande jaren is gebleken dat het noodzakelijk is de richtlijnen met betrekking tot de geheimhouding te expliciteren:

Onder geheimhouding van de opgaven van een digitaal centraal examen wordt het volgende verstaan:

- a. De opgaven zijn toegankelijk voor de kandidaat tijdens de examenzitting waaraan hij deelneemt en (eventueel vergezeld door zijn wettelijk vertegenwoordiger) bij eventuele inzage na vaststellen van de uitslag (zie handleiding Facet voor de afnameplanner/examensecretaris);
- b. Door de kandidaat gemaakte notities mogen door de kandidaat niet worden meegenomen;
- c. De opgaven zijn toegankelijk voor medewerkers van de school voor zover dat noodzakelijk is voor de afname en correctie van het examen.

De directeur wordt geacht de medewerkers van zijn school op te dragen om:

- bovenstaande bepalingen onder a, b en c in acht te nemen;
- elk digitaal centraal examen uitsluitend te gebruiken voor het doel waarvoor het bestemd is, te weten als centraal examen *);
- te voorkomen dat examenopgaven en/of examenafnames worden gefotografeerd/gefilmd en/of registraties (zoals (digitale) schermafdrucken) daarvan zonder toestemming van het College voor Toetsen en Examens worden gemaakt dan wel verspreid;
- te voorkomen dat kandidaten tijdens een afname toegang hebben tot een of meer andere examens dan de afname die voor hen ingepland staat **);
- geen informatie, in welke zin dan ook, over de inhoud van enig digitaal centraal examen met derden uit te wisselen of publiek te maken ***).

*)

Dat betekent dat oefenen met digitale examens 2018 niet is toegestaan. Hiervoor mogen alleen de voorbeeldexamens (zie [paragraaf 9.4.2](#)) gebruikt worden. Ook is het niet toegestaan om de digitale examens (klassikaal) met de kandidaten te bespreken. Voor individuele kandidaten bestaat er wel de mogelijkheid tot inzage, maar ook hier zijn speciale richtlijnen voor. Deze zijn te vinden in [paragraaf 8.11](#) 'Inzagerecht voor kandidaten'.

**)

De examensecretaris zorgt ervoor dat ingeplande examens pas vlak voor de afname vrijgegeven worden. De afnameleider zorgt ervoor dat de kandidaten in het afnamelokaal alleen het wachtwoord van de huidige zitting te weten komen.

***)

Onder 'derden' wordt hier verstaan: iedereen die niet uit hoofde van zijn betrekking in een VO-school betrokken is bij de afname van het desbetreffende digitaal centraal examen.

Dientengevolge is het docenten niet toegestaan om via forums op het internet te discussiëren over opgaven. Dat dit soms toch gebeurde leidde er toe dat een tekst uit het digitale centrale examen Nederlands KB 2013 op een website bekend gemaakt werd. Dit noopte het CvTE ertoe de examensecretarissen mee te delen dat enkele varianten vanaf dat moment niet meer gebruikt mochten worden.

Wat eventueel wel kan is dat enkele vakdocenten van verschillende scholen telefonisch of tijdens een besloten sessie spreken over het examen.

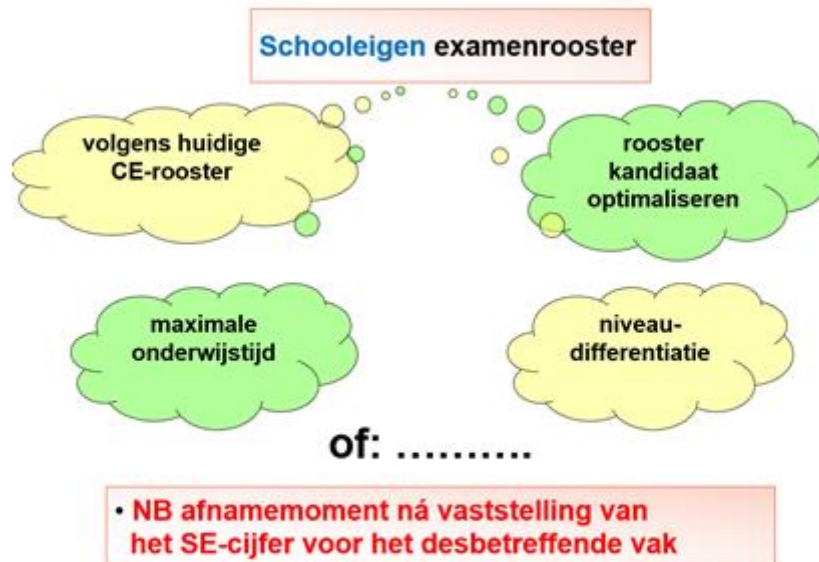
Docenten dienen zich ervan bewust te zijn dat schriftelijke informatie in handen kan komen van mensen voor wie deze informatie niet bedoeld is en dat het uitlekken van informatie over het examen de belangen van de kandidaten kan schaden.

Voor inhoudelijke vragen of reacties kunnen docenten terecht bij het Examenloket via het [contactformulier](#) op www.examenloket.nl.

Over de voorbeeldexamens kan uiteraard wel vrijelijk worden gecommuniceerd.

8.6 Informatie: Schooleigen examenrooster

Deze paragraaf geldt niet voor de rekentoets VO.

De varianten bieden scholen volop de ruimte om het rooster te optimaliseren en toe te snijden op de schooluitgangspunten en de mogelijkheden van de leerling.

Voorbeeld 1

In het rooster voor de papieren CE's kan het voorkomen dat een kandidaat twee vakken op één dag heeft. Dit wordt veroorzaakt door de wens het rooster zo compact mogelijk te houden, en doordat alle bestaande vakken en toegestane combinaties in het rooster een plaats moeten kunnen krijgen. Lang niet al die toegestane combinaties en bestaande vakken doen zich echter op een school voor. Met andere woorden, als de school zelf het rooster mag bepalen, is op schoolniveau optimalisering mogelijk. Ervan uitgaande dat de BB-kandidaat in de regel vier algemene vakken heeft, moet, met gebruikmaking van de varianten, de afname zo kunnen worden geplooid dat het centraal examen in de algemene vakken in een week (vijf dagen) door alle kandidaten wordt afgelegd, terwijl geen kandidaat ooit meer dan één vak per dag heeft.

Voorbeeld 2

Ook handige afstemming met het cspe-rooster is mogelijk: bijvoorbeeld twee groepen zorg-en-welzijn-breed die in twee opeenvolgende weken elk hun cspe hebben; dan kan elke groep in zijn cspe-loze week de algemene vakken doen.

Dit zijn twee voorbeelden van kleine optimalisering.

Maar ook een meer ingrijpende onderwijskundige keuze is mogelijk:

Voorbeeld 3

De school kan, gegeven het feit dat de examens in een week kunnen worden afgenomen en de correctieprocedure door het ontbreken van externe correctie fors wordt versneld, ervoor kiezen om de algemene vakken af te nemen in de eerste week van juni. Met direct aansluitend de

uitslag, dan nog een weekje oefenen, en dan de herkansing. Met als resultaat een forse netto lestijdwinst.

Dit zijn drie voorbeelden van oplossingen die in de voorgaande jaren zijn overwogen. Het aantal mogelijkheden is legio, het is aan de school om een structuur te ontwikkelen die bij de school en zijn leerlingen past.

De meeste scholen weken tot nu toe niet al te veel af van het traditionele mei-examen.

Conclusie: de school kan (niet: moet) de ruimte die het nieuwe CE-systeem biedt gebruiken voor pedagogische keuzes.

8.7 **Kaders: Doorgeven cijfer schoolexamen aan BRON: tien dagen van te voren**

Deze paragraaf geldt niet voor de rekentoets VO.

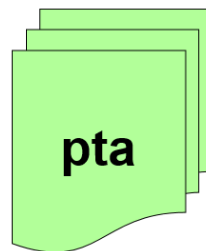
In het algemeen geldt dat uiterlijk tien kalenderdagen voor aanvang van het centraal schriftelijk examen alle SE-resultaten van de leerlingen moeten zijn doorgegeven aan BRON. Tot uiterlijk drie kalenderdagen voor de start van het eerste tijdvak kunnen de SE-cijfers nog zonder tussenkomst van de inspectie worden aangepast in BRON. Hierna kan de wijziging van SE-cijfers alleen nog met toestemming van de inspectie plaatsvinden.

Bij flexibele examinering geldt deze verplichting per vak:

- SE-cijfers worden uiterlijk tien kalenderdagen voor de afname van het betreffende CE voor de betreffende leerling aangeleverd in BRON;
- Tot uiterlijk drie kalenderdagen voor de afname van een digitaal CE kunnen de SE-cijfers nog zonder tussenkomst van de inspectie worden aangepast in BRON.

Er kunnen dus op meerdere momenten cijfers van het schoolexamen worden doorgegeven aan BRON bij DUO/BRON.

8.8 **Informatie: Gevolgen voor het programma van toetsing en afsluiting**

Tijdstippen van afronding SE opnemen
•zo nodig variatie inbouwen:
tijdstip kan per vak en per kandidaat verschillen

Voor het programma van toetsing en afsluiting (pta) is er één aandachtspunt. Dit aandachtspunt betreft de tijdstippen waarop het SE kan worden afgerond. Pas als het SE-cijfer voor het desbetreffende vak is vastgesteld kan het CE worden afgelegd. Afhankelijk van de pedagogische keuzes die de school heeft willen realiseren, kan het tijdstip waarop het SE wordt afgerond per vak en per kandidaat verschillen.

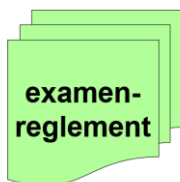
CE-stof

Van belang voor het pta zijn ook de exameneenheden die in het centraal examen worden getoetst.

Met behulp van de CE-stof kan de school bepalen welke exameneenheden men in het SE moet toetsen.

8.9 Informatie: Gevolgen voor het examenreglement

a.	herkansing
b.	inhalen
c.	mislukte afname
d.	afnamemoment
e.	afname
f.	inzage

Op de onderdelen waarbij niet meer naar een landelijke regeling kan worden verwezen, is bij het nieuwe CE-systeem van belang dat de school enkele essentiële punten vastlegt in het examenreglement:

herkansing

- 1 moment en wijze van beslissing over de herkansing
Aandachtspunt: een kandidaat moet ervoor kunnen kiezen om zijn recht op herkansing uit te oefenen als zijn definitieve CE-cijfers bekend zijn. Bij het aanbieden van de afnametijdstippen voor herkansingen moet de school hiermee rekening houden.

inhalen

- 2 korte beschrijving van de inhaalprocedure
Bijvoorbeeld: indien de kandidaat bij een zitting met wettige reden afwezig was, bepaalt de directeur op welk moment de zitting wordt ingehaald.

mislukte afname

- 3 ontsnappingsclausule
Indien de afnamecondities van een examen een adequate beoordeling onmogelijk maken, kan de directeur contact opnemen met de inspectie. De inspectie kan dan besluiten dat het werk wordt beschouwd als niet gemaakt en niet wordt beoordeeld.
Alle kandidaten die aan deze sessie deelnamen, hebben dan recht op opnieuw maken / inhalen.

Aandachtspunt: alleen met tussenkomst van de inspectie kan de leerling een examen overmaken.

Indien een afname ongeldig verklaard moet worden, bijvoorbeeld vanwege technische problemen, dan gebeurt dit in overleg met de inspectie. Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard, krijgt de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken.

afnamemoment

Hét hoofdpunt ter overweging van de school is:

Wil de school de afname individueel optimaliseren ¹⁾ of kiest de school voor een collectief CE BB en/of KB ²⁾ ?

- 1) bijvoorbeeld:
 - goede leerlingen vroeg, zwakke leerlingen laat
 - optimaliseren bijvoorbeeld in relatie met het rooster cspe
 - keuzes aan de leerling laten
- 2) alle leerlingen tegelijk of bij grote aantallen kandidaten in enkele zittingen

De school kan tot en met 27 maart 2019 eventueel alsnog besluiten om voor papieren CE's BB en KB te kiezen. De systeemcheck is dan al lang achter de rug, maar als de Proef op de Som negatieve aspecten aan het licht brengt, dan kan alsnog teruggevallen worden op papieren centrale examens. Om terugval naar papier te kunnen regelen is het nodig dat de examensecretaris contact opneemt met het CvTE. Zie [paragraaf 4.8.2](#).

Zo'n beslissing heeft wel tot gevolg dat er wijzigingen meegedeeld moeten kunnen worden aan ouders en leerlingen.

Hierover moet een bepaling in het examenreglement opgenomen worden.

De school moet goed afwegen hoeveel wijzigingen nog op een relatief laat moment aan ouders en leerlingen kunnen worden meegedeeld.

Na 27 maart is terugvallen op papier alleen nog mogelijk in noodgevallen en na contact met het College voor Toetsen en Examens. Zie paragraaf [4.8.2](#) en [5.3](#).

- 4 Als de school kiest voor individualisering, goed vastleggen op grond waarvan en door wie de keuze wordt gemaakt.
- 5 Verder de bepaling vastleggen dat het definitieve rooster tijdig (vóór) door de directeur schriftelijk aan de kandidaten wordt meegedeeld (zoals ook te doen gebruikelijk bij schoolexamen en cspe).

afname

- 6 Het is nodig om aan te geven dat in afwijking van de papieren CE's de opgaven na afloop niet ter beschikking van de kandidaat zijn.
- 7 Belangrijk is bovendien dat het reglement bepaalt dat bij het verlaten van de examenzaal geen examendocumenten (bv. kladpapier) mogen worden meegenomen.

correctie

- 8 Een bepaling over de wijze waarop de correctie geschiedt.

Papieren CE's kennen tweede correctie door een docent van een andere school, het cspe kent een tweede beoordelaar aangewezen door de eigen school en meestal docent van de eigen school. Bij de flexibele en digitale centrale examens BB en KB is dat (nog) ³ niet centraal geregeld.

Scholen kunnen ervoor kiezen om ook bij BB- en KB-flex centraal een check door een andere docent te laten uitvoeren. Op die manier wordt het risico van o.a. vergissingen in de scoring van open vragen verder verkleind. Als scholen voor een dergelijke zorgvuldige

³ Zie hoofdstuk 7

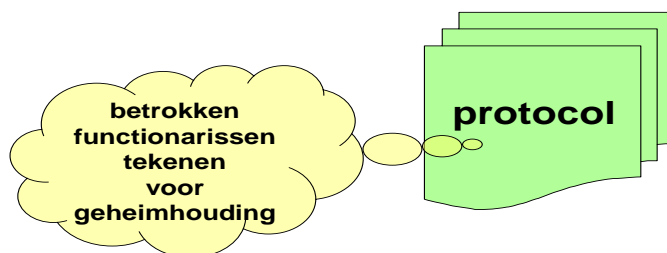
procedure kiezen, is het goed om dat ook formeel vast te leggen zodat de status van de check en de te volgen procedure helder is en vastligt.

inzage van het gemaakte werk

- 9 Een bepaling over inzage onder toezicht kan worden gehandhaafd, met de aanvulling dat tijdens de inzage geen aantekeningen mogen worden gemaakt. De inzage moet geschieden met inachtneming van paragraaf 8.11 'Inzagerecht voor kandidaten'.

De bewaarplicht voor digitale CE's is niet anders dan voor papieren CE's.

8.10 Informatie: Protocol

Zowel bij CE's met een vast afnamemoment (alle papieren CE's) als bij flexibele CE's is de school verantwoordelijk voor de afname.

Voor alle CE's heeft het CvTE de opgaven en de correctievoorschriften vastgesteld. Bij CE's met een vast afnamemoment is er daarnaast regelgeving over de exacte afnametijdstippen, over de tweede correctie en over herkansing.

Bij de flexibele CE's, zoals de cspe's en de digitale CE's in de algemene vakken BB en KB, hebben de scholen meer ruimte voor eigen keuzes.

Daarmee verschuiven de kenmerken van centraliteit en verandert de positie van het CvTE.

Het CvTE is alleen nog verantwoordelijk voor de opgaven en de correctievoorschriften van de centrale examens en het zijn de scholen die als 'instituten met een licentie voor het centraal examen' verantwoordelijk zijn voor de afname.

Daarbij hoort ook de geheimhouding van de opgaven.

Protocol digitale CE's

Bij flexibele digitale CE's bestaat de kans dat docenten voorkennis hebben van een variant en daarmee van het examen. Bij de surveillance of de correctie (van de open vragen) van een examenvariant die het eerst wordt gebruikt doen de docenten kennis op. Ook de examensecretaris en de systeembeheerder zouden over voorkennis kunnen beschikken.

In een protocol voor de afname van het digitale CE moet worden opgenomen dat de examensecretaris, systeembeheerder en docenten (surveillanten en examinatoren) moeten tekenen voor geheimhouding van de examenopgaven. Als een functionaris zich niet aan deze voorschriften houdt, volgt een disciplinaire maatregel.

Zie hiervoor ook de protocollen van de VO-raad.

8.11 **Kaders: Inzagerecht voor kandidaten**

De regels voor het inzagerecht bij de rekentoets VO verschillen met de bepalingen in deze paragraaf.

Voor kandidaten bestaat de mogelijkheid tot inzage, maar omdat de opgaven na de afname niet openbaar zijn, moet inzage plaatsvinden in een besloten zitting. De kandidaat krijgt desgewenst inzage in de vragen, het correctievoorschrift/antwoordmodel, zijn eigen werk en de scores die per vraag zijn toegekend.

Voor de inzage gelden de onderstaande richtlijnen:

- 1 De inzage verloopt via de examensecretaris.
De wijze waarop de examensecretaris de inzage met behulp van Facet kan organiseren is beschreven in de handleiding voor de afnameplanner/examensecretaris.
- 2 De inzage is eenmalig en vindt plaats na de vaststelling van de uitslag.
- 3 De inzage vindt plaats onder toezicht van de directeur van de school (of de examensecretaris of een ander lid van de schoolleiding), die daarbij de richtlijnen omtrent de geheimhouding (zie paragraaf 8.5) in acht neemt.
- 4 Tijdens de inzage ziet de kandidaat zowel de vragen, zijn antwoorden, de toegekende score als het correctievoorschrift.
- 5 Als een kandidaat de juistheid van de toegekende score betwist, mag de medewerker die toezicht houdt het nummer van de desbetreffende vraag en het antwoord van de kandidaat op die vraag noteren.
- 6 De kandidaat zelf mag tijdens de inzage geen aantekeningen maken.
- 7 Als de toezichthoudend functionaris de kandidaat niet kan overtuigen van de juistheid van de toegekende score, legt hij de mening van de kandidaat voor aan de corrector en aan de directeur (of een examensecretaris of een ander lid van de schoolleiding).
- 8 Met inachtneming van de richtlijnen 1 tot en met 7 kan per kandidaat inzage worden verleend in de toegekende score. Inzage in de omzetting van de score in cijfer kan plaatsvinden door de kandidaat te wijzen op de informatie die het CvTE daarover verstrekt (zie [paragraaf 9.6](#)).

De bovenstaande tekst is in lijn met de [handreiking geschil score centraal examen](#).

Het is mogelijk om de inzage voor meer kandidaten gelijktijdig te organiseren. Dit moet dan wel zó gebeuren dat voor iedere kandidaat de bovenstaande richtlijnen in acht genomen worden.

NB
Inzage in de afnames die gedaan zijn in Facet 7 zijn mogelijk tot het moment dat Facet 8 wordt uitgebracht. Dit betekent dat inzage in de afnames van 2019 mogelijk is tot 11 juli 2019 om 17.00 uur. Daarna verloopt de inzage via de helpdesk Facet. De examensecretaris neemt dan contact op met de helpdesk Facet.

8.12 **Kaders: Overige richtlijnen en bijzondere aandachtspunten**

De bepalingen in deze paragraaf verschillen van de richtlijnen voor bij de rekentoets VO.

Richtlijnen bij het werken met varianten

Het is NIET TOEGESTAAN om de varianten van de digitale centrale examens 2019 te gebruiken voor niet-examenkandidaten. Ook is het NIET TOEGESTAAN om deze varianten te gebruiken om voor een afname met de kandidaten te oefenen, ook niet als het een herkansing betreft. *) Oefenen mag alleen met de voorbeeldexamens en oefentoetsen. Of eventueel met reeds gepubliceerde papieren centrale examens.

Richtlijnen bij de afname

- In afwijking van de papieren CE's zijn digitale opgaven na afloop niet beschikbaar voor de kandidaat.
- Bij het verlaten van de examenzaal mogen geen examendocumenten (zoals kladpapier) worden meegenomen.

*)

In een voorgaand jaar heeft zich het volgende voorval voorgedaan: een school met kandidaten BB had een afname op naam van de examensecretaris ingepland, geopend, langere tijd open gehouden en vervolgens weer afgesloten. Enige tijd later is een afname van hetzelfde examen ingepland voor een hele groep, afgenomen, gecorrigeerd en afgesloten. Er bleek overlap te zijn tussen de varianten die aan de examensecretaris resp. de kandidaten waren toegewezen. De inspectie heeft bepaald dat de school hiermee vooraf kennis heeft genomen van de inhoud van een examen, waarmee de geheimhouding in het geding is gekomen. De inspectie heeft de afnames van de betreffende examens ongeldig verklaard.

Richtlijnen bij inzage door docenten

De docent heeft bij de correctie via de Facet portaal app (zie paragraaf 6.1) volledige inzage in het werk van zijn leerlingen. Dat wil zeggen in de vragen, de antwoorden volgens het correctievoorschrift en de antwoorden van zijn leerlingen. Voor de leerlingantwoorden op de open vragen kent hij zelf scorepunten toe, van de automatisch scorebare vragen kan de docent zien hoeveel punten Facet aan het leerlingantwoord heeft toegekend.

Als de correctie is afgesloten, kan de docent niet meer via de correctiefunctiefunctionaliteit inzage krijgen in het examenwerk. Inzage in het werk is dan nog wel mogelijk, maar alleen via de inzagefunctionaliteit, waartoe de docent toegang verkrijgt via de afnameplanner/examensecretaris.

Voor docenten Engels en Duits, waarvan de digitale CE's volledig uit automatisch scorebare vragen bestaan, is de inzagefunctionaliteit de enige manier om inzage te krijgen in het werk van hun leerlingen.

De voorbereiding van kandidaten op een herkansing

Veel docenten zijn gewend om het papieren-eerste-tijdvak-CE met leerlingen te bespreken ter voorbereiding op hun herkansing. Bij BB- en KB-flex is dit ook toegestaan, maar wel moeten daarbij specifieke richtlijnen in acht worden genomen:

Het is toegestaan om de opgaven uit de digitale centrale examens met kandidaten te bespreken, maar omdat deze opgaven kunnen worden hergebruikt in latere examenjaren, is dit alleen toegestaan binnen de besloten zitting, waarin de kandidaat zijn inzagerecht uitoefent. Om openbaarmaking van de opgaven te voorkomen gelden tijdens zo'n besloten zitting de richtlijnen van [paragraaf 8.11](#).

De voorbereiding op een herkansing kan ook worden gedaan door met de herkansende kandidaat nog (een deel van) een voorbeeldexamen te oefenen. De bespreking van het voorbeeldexamen hoeft uiteraard niet binnen een besloten zitting plaats te vinden.

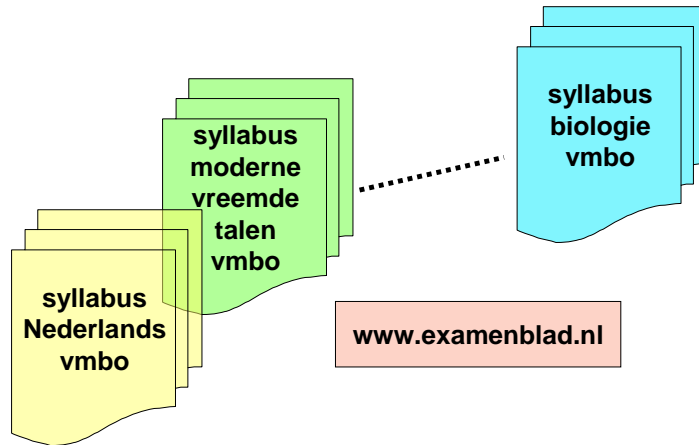
NB

Zowel bij de correctie als bij de eventuele bespreking met kandidaten gelden voor de docent onverminderd de richtlijnen voor geheimhouding uit [paragraaf 8.5](#).

9 De centrale examens

De informatie in dit hoofdstuk wijkt af van die voor de rekentoets VO.

9.1 Kaders: Examenstof en andere vakspecifieke aandachtspunten

CE-stof voor 2019

In het examenprogramma is vermeld welke exameneenheden in het centraal examen worden getoetst.

Deze examenstof wordt concreet in syllabi.

De syllabi voor 2019 zijn gepubliceerd op www.examenblad.nl, kies: jaarring 2019 en ga naar de examenpagina met vakspecifieke informatie (bijvoorbeeld: vmbo KB → maatschappijvakken → economie KB).

9.1.1 Wel rekenmachine in Facet

In de examens van alle vakken waar dat relevant is, wordt bij elke opgave de digitale rekenmachine van Facet beschikbaar gesteld.

De rekenmachine van Facet kan anders werken dan de eigen rekenmachine van de kandidaat. Oefenen met de rekenmachine van Facet is daarom nodig. Behalve door middel van de voorbeeldexamens kan dat ook via de losse applicatie die te vinden is op de Facet-oefenomgeving van DUO/Facet (oefenen.facet.nl).

Kandidaten mogen tijdens het centraal examen overigens altijd ook hun eigen rekenmachine gebruiken. Deze rekenmachine moet wel voldoen aan de criteria die genoemd zijn in 3.4 in [bijlage 1A](#) van de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2019. Zie www.examenblad.nl, jaarring 2019, regeling toegestane hulpmiddelen 2019, bijlage 1A. Scholen wordt aangeraden om tegen de kandidaten te zeggen dat zij bij alle centrale examens ook hun eigen rekenmachine bij zich mogen hebben.

NB

Bij de rekentoets VO is de eigen rekenmachine NIET toegestaan.

9.1.2 Toolbox bij wiskunde BB en KB en bij nask1 BB en KB

De toolbox is voor kandidaten een noodzakelijk hulpmiddel bij het invoeren van complexere antwoorden op open vragen. De toolbox wordt ingezet bij wiskunde BB en wiskunde KB en bij nask1 BB en nask1 KB. De toolbox bij BB is een vereenvoudigde versie van de toolbox bij KB. Er zijn dus twee verschillende toolboxes: één voor wiskunde BB en nask1 BB en de andere voor wiskunde KB en nask1 KB.

De toolbox bevat geen rekenmachine. De kandidaat kan zijn berekeningen maken met de Facet-rekenmachine. De toolbox bevat een knop waarmee de kandidaat de berekening in het beeldscherm van de Facet-rekenmachine kan kopiëren in het antwoordveld van de toolbox.

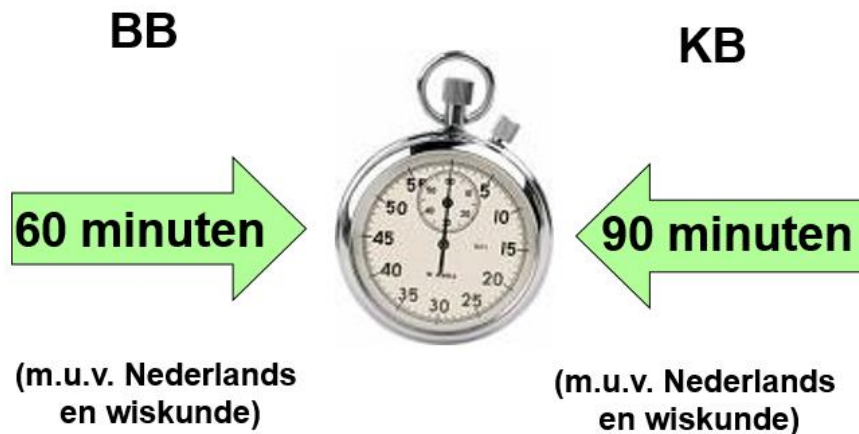
De toolbox vraagt van docenten wiskunde en nask1 dat zij hun leerlingen vooraf voldoende laten oefenen met de toolbox.

Er zijn oefensets beschikbaar via oefenen.facet.onl. Via de oefensets kan met de toolbox en andere applicaties in de digitale examens geoefend worden.

Uiteraard zijn de toolboxes ook beschikbaar in de voorbeeldexamens (zie [paragraaf 9.4.2](#)).

9.2

Kaders: Examenduur

De examenduur voor een BB-examen is standaard 60 minuten, voor een KB-examen is dat standaard 90 minuten.

In beide leerwegen zijn de examens Nederlands en wiskunde hierop een uitzondering. Voor Nederlands en wiskunde geldt een examenduur van 30 minuten extra. Bij wiskunde is de reden dat het digitale CE relatief veel open vragen bevat. Bij Nederlands is relatief veel tijd gemoed met de open schrijfofdracht.

De ervaringen uit de eerdere jaren wijzen uit dat voor Nederlands en wiskunde 60 minuten voor BB respectievelijk 90 minuten voor KB te kort kan zijn, onder meer vanwege de tijd die nodig is voor het intypen van de antwoorden.

	BB	KB
vak	examenduur (minuten)	examenduur (minuten)
Nederlands	→ 90 ←	→ 120 ←
Duits	60	90
Engels	60	90
geschiedenis	60	90
aardrijkskunde	60	90
economie	60	90
maatschappijkunde	60	90
wiskunde	→ 90 ←	→ 120 ←
nask 1	60	90
biologie	60	90

Op grond van artikel 55 van het [Eindexamenbesluit vo](#) kan een directeur toestaan dat een kandidaat met een beperking het examen aflegt met een verlenging van ten hoogste 30 minuten. De school dient hiervoor te beschikken over een deskundigenverklaring die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld.

9.3 **Kaders: Woordenboek**

Nederlands

Bij alle schriftelijke examens is sinds het examenjaar 2007 een woordenboek Nederlands toegestaan. Dit geldt ook voor de digitale centrale examens BB en KB.

In 2006 is het gebruik van het woordenboek Nederlands bij de digitale BB- en KB-examens op een beperkt aantal scholen onderzocht. Gebleken is toen dat de desbetreffende leerlingen vrijwel geen gebruik maakten van het woordenboek en er geen merkbare hinder van ondervonden, zeker niet als de leerlingen tijdens het oefenen met digitale voorbeeldexamens het woordenboek Nederlands als hulpmiddel bij de hand hadden.

Vreemde talen

Bij de talenexamens is, weer net als bij de papieren CE's, een woordenboek van en naar de vreemde taal toegestaan. Ook hier geldt weer: oefening baart kunst, alles opzoeken leidt tot problemen. Omdat de digitale CE's Engels en Duits sinds het examenjaar 2017 geen schrijfvaardigheidsoopdrachten meer bevatten is een woordenboek vanuit het Nederlands niet verboden maar eigenlijk overbodig.

9.4 **Kaders en informatie: Varianten**

Het aantal varianten per digitaal CE is vergelijkbaar met de voorgaande examenjaren. Evenals voorgaande examenjaren kan er overlap zijn tussen varianten.

In het onderstaande overzicht is per vak vermeld welke varianten worden aangeboden voor zowel BB als KB. Bij Facet is het niet de examensecretaris die een variant kiest, maar bepaalt Facet per afnameplanning zelf de variant. Daarbij onthoudt Facet welke variant de kandidaat aflegt. Als een kandidaat herkanst of het examen opnieuw aflegt na een ongeldigverklaring

door inspectie, kiest Facet zelf een variant die geen overlap heeft met de eerder door de kandidaat afgelegde variant.

NB1

Een examensecretaris moet bij een afnameplanning voor een herkansende kandidaat aangeven dat het om een tweede zitting gaat. Alleen dan kan Facet de kandidaat een variant voorleggen die geen overlap heeft met de eerder gemaakte variant.

NB2

Het kan bij een herkansende kandidaat ook gaan om een derde afname. Bijvoorbeeld als inspectie de eerste afname ongeldig heeft verklaard en de tweede afname geldt als eerste poging. In dat geval moet de examensecretaris bij de afnameplanning aangeven dat het om een tweede zitting afname gaat. Facet weet dan welke twee varianten al eerder ingezien kunnen zijn door de desbetreffende kandidaten en kiest voor de derde afname een variant zonder overlap met de eerste twee varianten.

9.4.1

Informatie: Beschikbare varianten echte digitale CE's 2019

vak	varianten BB	varianten KB
Nederlands	1 t/m 9	1 t/m 9
Nederlands MET spellingcontrole	1 t/m 9	1 t/m 9
Duits	1 t/m 4	1 t/m 9
Engels	1 t/m 9	1 t/m 9
geschiedenis	1 t/m 4	1 t/m 4
aardrijkskunde	1 t/m 4	1 t/m 4
economie	1 t/m 9	1 t/m 9
maatschappijkunde	1 t/m 9	1 t/m 9
wiskunde	1 t/m 9	1 t/m 9
nask 1	1 t/m 9	1 t/m 9
biologie	1 t/m 9	1 t/m 9

Voor doven en slechthorenden (dos) zijn er de volgende aangepaste examens: Nederlands-BB-dos, Nederlands-BB-dos-MET spellingcontrole, Nederlands-KB-dos, Nederlands-KB-dos-MET spellingcontrole, Engels-BB-dos, Engels-KB-dos, Duits-BB-dos, Duits-KB-dos.

9.4.2

Informatie: Beschikbare voorbeeldexamens

Na de afnameperiode van 2018 is twee derde deel van de opgaven van de digitale CE's van 2018 gepubliceerd op de oefenomgeving van DUO/Facet (oefenen.facet.nl). Onder meer is daarbij van iedere digitaal CE één volledige variant openbaar gemaakt.

Op oefenen.facet.nl kunnen leerlingen 'anytime anywhere' met het digitale CE van het afgelopen examenjaar oefenen. Tevens zijn de digitale CE's van het voorgaande examenjaar zo

ook op een eenvoudige manier toegankelijk voor derden, zoals vakverenigingen en lerarenopleidingen.

Daarnaast worden per vak per leerweg twee inplanbare voorbeeldexamens als package in Facet geleverd. Deze inplanbare voorbeeldexamens komen uit de examenjaren 2017 en 2016. De inplanbare voorbeeldexamens zijn niet opgeknipt in twee delen en zijn daardoor niet gemaakt om in één lesuur te kunnen inplannen. Op oefenen.facet.nl staan wel voorbeeldexamens die binnen één lesuur kunnen worden afgenomen.

Bij de inplanbare voorbeeldexamens zijn ook de N-termen vermeld. Van deze voorbeeldexamens worden bovendien de omzettingstabellen, de scores en de cijfers in Facet gezet, zodat de examensecretaris ook de omzetting van scores in cijfers in het kader van de Proef op de Som kan oefenen.

Voorbeeld

Voor maatschappijkunde BB is er een inplanbaar voorbeeldexamen uit 2016. Deze package heeft als naam: BB-MK-16-voorbeeld. Daarbij is als N-term 1,4 vermeld en geldt 51 als scoreschaallengte L. Daarnaast is er voor maatschappijkunde BB ook een inplanbaar voorbeeldexamen uit 2017.

NB

De inplanbare voorbeeldexamens van 2016 en 2017 staan NIET op oefenen.facet.onl.

vak	naam inplanbaar voorbeeldexamen	N-term	L = lengte scoreschaal
Nederlands BB	BB-NE-16-voorbeeld	1,0	40
	BB-NE-17-voorbeeld	0,8	40
Duits BB	BB-DU-16-voorbeeld	1,4	36
	BB-DU-17-voorbeeld	1,6	36
Engels BB	BB-EN-16-voorbeeld	0,4	36
	BB-EN-17-voorbeeld	1,0	36
geschiedenis BB	BB-GS-16-voorbeeld	1,3	52
	BB-GS-17-voorbeeld	1,0	50
aardrijkskunde BB	BB-AK-16-voorbeeld	2,4	51
	BB-AK-17-voorbeeld	2,0	51
economie BB	BB-EC-16-voorbeeld	1,5	42
	BB-EC-17-voorbeeld	1,1	42
maatschappijkunde BB	BB-MK-16-voorbeeld	1,4	51
	BB-MK-17-voorbeeld	1,0	51
wiskunde BB	BB-WI-16-voorbeeld	1,8	54
	BB-WI-17-voorbeeld	1,4	54
nask 1 BB	BB-NSK1-16-voorbeeld	1,3	48
	BB-NSK1-17-voorbeeld	1,8	48
biologie BB	BB-BI-16-voorbeeld	1,0	37
	BB-BI-17-voorbeeld	1,7	37

vak	naam inplanbaar voorbeeldexamen	N-term	L = lengte scoreschaal
Nederlands KB	KB-NE-16-voorbeeld	0,5	45
	KB-NE-17-voorbeeld	0,1	45
Duits KB	KB-DU-16-voorbeeld	1,1	45
	KB-DU-17-voorbeeld	0,4	45
Engels KB	KB-EN-16-voorbeeld	0,2	45
	KB-EN-17-voorbeeld	0,6	45
geschiedenis KB	KB-GS-16-voorbeeld	1,2	57
	KB-GS-17-voorbeeld	0,6	58
aardrijkskunde KB	KB-AK-16-voorbeeld	1,3	54
	KB-AK-17-voorbeeld	0,5	54
economie KB	KB-EC-16-voorbeeld	1,0	48
	KB-EC-17-voorbeeld	1,2	48
maatschappijkunde KB	KB-MK-16-voorbeeld	0,9	57
	KB-MK-17-voorbeeld	0,6	57
wiskunde KB	KB-WI-16-voorbeeld	1,0	66
	KB-WI-17-voorbeeld	1,0	66
nask 1 KB	KB-NSK1-16-voorbeeld	0,8	60
	KB-NSK1-17-voorbeeld	0,8	60
biologie KB	KB-BI-16-voorbeeld	1,0	54
	KB-BI-17-voorbeeld	1,2	54

De inplanbare voorbeeldexamens worden geleverd als package zonder tweede correctie.

De packages met de voorbeeldexamens uit de twee bovenstaande tabellen staan vanaf 14 januari 2019 klaar in Facet.

De omzettingstabellen van scores in cijfers bij de voorbeeldexamens waarbij een N-term is vermeld, staan vanaf diezelfde datum in Facet.

Als een leerling een van deze voorbeeldexamens heeft gemaakt en de docent heeft zijn score op dit voorbeeldexamen bepaald, staat ook direct zijn cijfer voor dit voorbeeldexamen in Facet.

9.4.3 Benaming van de packages

Hieronder staat een overzicht van de packages voor de digitale CE's en hun benaming.

vak	benaming BB	benaming KB
Nederlands	bb-ne-19	kb-ne-19
dos-varianten Nederlands *)	bb-ne-19-dos	kb-ne-19-dos
Nederlands MET spellingcontrole	bb-ne-19- METspellingcontrole	kb-ne-19- METspellingcontrole
dos-varianten Nederlands MET spellingcontrole *)	bb-ne-19-dos- METspellingcontrole	kb-ne-19-dos- METspellingcontrole
Duits	bb-du-19	kb-du-19
dos-varianten Duits *)	bb-du-19-dos	kb-du-19-dos
Engels	bb-en-19	kb-en-19
dos-varianten Engels *)	bb-en-19-dos	kb-en-19-dos
geschiedenis	bb-gs-19	kb-gs-19
aardrijkskunde	bb-ak-19	kb-ak-19
economie	bb-ec-19	kb-ec-19
maatschappijkunde	bb-mk-19	kb-mk-19
wiskunde	bb-wi-19	kb-wi-19
nask1	bb-nsk1-19	kb-nsk1-19
biologie	bb-bi-19	kb-bi-19

*) dos = doven of slechthorenden. Voor auditief beperkten zijn er aangepaste varianten. Zie [paragraaf 9.5.3](#).

De pilot-scholen die meedoen aan de pilot tweede correctie krijgen andere packages voor de vakken Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, economie, maatschappijkunde, wiskunde, nask1 en biologie. Zie [hoofdstuk 7](#).

9.5 Informatie: Kandidaten met een beperking

= Kandidaten die vallen onder artikel 55 van het [Eindexamenbesluit VO](#).

9.5.1 Dyslectische kandidaten

In Facet wordt bij de kandidaat vastgelegd of deze recht heeft op verklanking. De kandidaten die zijn aangevinkt, krijgen dan automatisch de beschikking over verklankingssoftware tijdens het maken van het examen.

De spraak komt tijdens de afname tot stand door middel van spraaksynthese. Hoewel de bediening intuïtief eenvoudig is, vergt de uitspraak van spraaksynthese enige gewenning als de kandidaat daar nooit mee heeft gewerkt. Het is belangrijk dat de dyslectische kandidaten

hiermee oefenen aan de hand van de voorbeeldexamens tijdens de Proef op de Som (zie [paragraaf 4.5](#)).

Dyslectische kandidaten kunnen daarnaast recht hebben op maximaal een half uur extra afnametijd. De school dient hiervoor te beschikken over een deskundigenverklaring die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld. De examensecretaris dient dit te melden bij de Inspectie van het Onderwijs via het Internet Schooldossier ([ISD](#)).

Een andere gangbare voorziening voor dyslectische kandidaten bij papieren centrale examens is grootschrift. De ervaring leert dat kandidaten bij tekst op een beeldscherm minder behoefte hebben aan een grote letter. Mocht de letter toch te klein zijn, dan kan worden gekozen voor een groter beeldscherm. Facet kent ook een loep-functie waarbij (delen van) de tekst (tijdelijk) vergroot wordt (worden) weergegeven. Ook het werken met het vergrootglas/de loep moet tijdens de Proef op de Som aan de hand van de voorbeeldexamens geoefend worden. Voor dyslectische kandidaten zal de waarde van de loep beperkt zijn.

Dyslexie is geen grond om over te stappen naar het papieren centrale examen. Anders dan in ExamenTester voldoet de spraaksynthese in Facet aan alle eisen die gelden voor verantwoorde spraaksynthese en is dan ook een gelijkwaardig alternatief voor de door de leerling in het onderwijsproces gebruikte software. Snelheid en stem kunnen worden gekozen, de cursor loopt mee en markeren is mogelijk.

9.5.2 *Spellingcontrole bij de digitale CE's Nederlands*

De directeur mag kandidaten met een dyslexieverklaring toestaan om de spellingcontrole te gebruiken bij de schrijfopdracht in de digitale CE's Nederlands.

Voor kandidaten die gebruik willen maken van de spellingcontrole en daar recht op hebben, komt er een aparte package met de varianten van het digitale CE Nederlands BB. Idem Nederlands KB.

De naam van deze aparte packages is te herkennen aan de toevoeging 'MET spellingcontrole'. In deze aparte packages staat de spellingcontrole alleen bij de schrijfopdracht aan.

Het is noodzakelijk dat uw BB- en KB-kandidaten, die bij het afleggen van het digitale CE Nederlands gebruik willen maken van de spellingcontrole én daar recht op hebben, daarmee van tevoren oefenen. Dit omdat zij moeten ervaren hoe zij om kunnen gaan met de spellingcontrole in Facet.

Voor de dyslectische kandidaten die met spellingcontrole werken, moet bij Nederlands een afzonderlijke afnameplanning gemaakt worden. De afnameplanner kan een afname voor Nederlands MET en een afname voor Nederlands ZONDER spellingcontrole desgewenst wel gelijktijdig inroosteren. Omdat Facet zelf de variant kiest, is de kans reëel dat deze kandidaten een andere variant afleggen dan de overige kandidaten. Voor de docenten Nederlands kan dit betekenen dat zij meer varianten van het digitale CE corrigeren. Voor alle kandidaten, ongeacht of zij wel of niet met spellingcontrole hebben gewerkt, past de docent daarbij het beoordelingsvoorschrift toe.

Mochten er dyslectische leerlingen zijn voor wie deze examinering van spelling MET spellingcontrole toch niet geschikt is, dan kan de examensecretaris handelen zoals in [paragraaf 9.5.4](#) is beschreven.

9.5.3 *Kandidaten met een visuele beperking*

Voor kandidaten met een ernstige visuele beperking zijn aangepaste versies van de digitale centrale examens beschikbaar. De bestelling gebeurt via het speciale formulier van DUO/ED voor kandidaten met een visuele beperking.

In Facet is een loep-functie aanwezig. Het is van belang dat de school met deze kandidaten vooraf beoordeelt of afname van de examens in Facet verantwoord is. Deze beoordeling kan het beste worden uitgevoerd aan de hand van een voorbeeldexamen. Als blijkt dat de afname van een reguliere variant van een examen niet verantwoord is, dan maakt de kandidaat de versie van het examen die bestemd is voor leerlingen met een ernstige visuele beperking.

9.5.4 *Kandidaten met een auditieve beperking*

Papieren CE's kunnen door kandidaten met een auditieve beperking gewoon worden gemaakt. Bij digitale centrale examens wordt op verschillende manieren gebruik gemaakt van geluid, zodat afname door kandidaten met een auditieve beperking niet zonder meer mogelijk is. Ook voor deze kandidaten bestaat er een aangepast digitaal examen.

Voor kandidaten met een auditieve beperking worden de digitale CE's Nederlands, Engels, en Duits geleverd in een aangepaste vorm, met ondertiteling voor de kijk-luisteropdrachten. Deze worden standaard in het Facet-aanbod geleverd en hoeven dus niet speciaal te worden besteld. In andere digitale CE's kan weliswaar video met geluid voorkomen, maar dan worden hetzij geen vragen over het geluid gesteld, hetzij de gesproken toelichting wordt door ondertiteling toegankelijk gemaakt. Voor deze groep is een speciale bestelling bij DUO/ED dus niet nodig.

Omdat er in de digitale CE's nask1-BB en nask1-KB van 2019 geen geluidsfragmenten voorkomen, zijn er voor nask1 in 2019 geen speciale packages voor kandidaten met een auditieve beperking.

9.5.5 *Overige beperkingen*

In zeer incidentele situaties kan het voorkomen dat de digitale wijze van examinering door de beperking van een kandidaat niet geschikt is; in het verleden bijvoorbeeld bij leerlingen met zeer ernstige epilepsie of een hersentumor. In dat geval meldt de school via beperking@cvte.nl aan het CvTE dat de standaard (digitale) wijze van examinering niet adequaat lijkt en een belemmering door de beperking oplevert. Het CvTE zal dan met de school nagaan welke passende afwijkende afnamevorm kan worden gevonden. Dat kán afname van het papieren centrale examen zijn. Maar wel is in dat geval het rooster voor de papieren centrale examens van toepassing. Uit het overleg kan overigens ook voortkomen dat het examen op geheel andere wijze wordt afgenomen, of dat digitale afname met aanpassingen (rustpauzes bijvoorbeeld) wel mogelijk is.

Sommige dyslectische leerlingen hebben voorkeur voor het papieren CE, met hun eigen spraaksynthesoftware. Dat is echter niet voldoende reden voor overstap op papier. Het CE in Facet is voor dyslectische leerlingen adequaat. Mocht bijvoorbeeld door een combinatie van beperkingen toch het digitale examen inadequaat blijken, dan neemt de school contact op met het CvTE via beperking@cvte.nl, zie ook hierboven in 9.5.4.

Voor meer informatie over centrale examens en kandidaten met een beperking: zie de brochure '[Kandidaten met een beperking 2019](#)'.

9.6 **Informatie: Normering**

De normeringstermen en de omzettingstabellen van scores in cijfers voor de digitale CE's BB en KB worden op de gebruikelijke manier tegelijkertijd met die voor de papieren CE's vmbo bekendgemaakt via Examenblad.nl en <http://centraalexamen.cito.nl>).

Tegelijkertijd worden de omzettingstabellen ook in Facet ingevoerd. Vanaf dat moment staat in Facet van iedere kandidaat niet alleen diens score, maar ook diens cijfer.

9.7 Informatie: Verwerking van de cijfers

In 2019 zal, evenals in de voorgaande examenjaren, *per variant* van ieder examen een N-term worden vastgesteld.

De examensecretaris heeft (tenminste) twee manieren om de scores in cijfers om te zetten:

1. *Buiten Facet om*

Zodra de score in Facet is vastgelegd geeft Facet ook weer welke variant de kandidaat heeft afgelegd. Dit stelt de examensecretaris in staat om de score van de kandidaat en de door hem afgelegde variant in het schooladministratiesysteem in te voeren. Met behulp van de N-termen (N), de scoreschaallengtes (L) en/of de omzettingstabellen op Examenblad.nl of <http://centraalexamen.cito.nl> kan de examensecretaris het CE-cijfer bepalen.

2. *Met behulp van Facet*

Gelijktijdig met de bekendmaking van de normering worden de omzettingstabellen opgenomen in Facet. De rapportages in Facet bevatten dan naast de scores, ook de bijbehorende CE-cijfers. Deze CE-cijfers kunnen in het schooladministratiesysteem worden ingevoerd.

De examensecretaris wordt geadviseerd om de werkwijze van zijn voorkeur jaarlijks één keer te oefenen tijdens de Proef op de Som aan de hand van de voorbeeldexamens.

Afnames ná de bekendmaking van de normering

Ook na de bekendmaking van de normering kunnen er nog afnames plaatsvinden. Zodra bij deze afnames de scores zijn vastgesteld geeft Facet, behalve de afgelegde variant, ook de bij de scores behorende CE-cijfers.

NB

Volgens het Eindexamenbesluit VO is het de directeur die de uitslag vaststelt. De hierboven beschreven handelingen worden dus onder de verantwoordelijkheid van de directeur uitgevoerd.

10 Discussie-bbf's

De informatie in dit hoofdstuk geldt **NIET** voor de rekentoets VO.

Bbf staat voor beveiligd en besloten forum. Binnen een bbf kunnen docenten op een beveiligde website discussiëren over opgaven die nog onder geheimhouding vallen, waarbij de opgaven die onderwerp van bespreking zijn ook daadwerkelijk getoond worden.

Terugblik op schooljaar 2017-2018

In het schooljaar 2017-2018 is voor het eerst gewerkt met discussie-bbf's. De eerste ervaringen hiermee zijn positief.

Docenten wiskunde KB en aardrijkskunde KB, die door hun examensecretaris via Examenblad.nl waren aangemeld, ontvingen een uitnodigingsmail voor het discussie-bbf. Dat gebeurde op de dag na de eerste afname van het digitale CE van hun eigen leerlingen. Toegang tot het discussie-bbf werd verkregen via de persoonlijke pagina op Examenblad.nl van de docent zelf en een inlogcode. De inlogcode werd verstrekt via het 06-nummer van de docent.

Hieronder enige gegevens over het gebruik van de discussie-bbf's in 2018:

	wiskunde KB	aardrijkskunde KB	totaal
aantal docenten met een persoonlijke pagina bij Examenblad.nl	648	51	699
aantal docenten aangemeld door de examensecretaris en vervolgens uitgenodigd voor discussie-bbf	359	40	399
aantal gebruikers forum (die uitnodiging geaccepteerd hebben)	145	15	160
aantal discussies	13	1	14
aantal unieke discussianten	18	1	19
langste discussie (aantal reacties)	14	1	

De gebruikers van het bbf gaven unaniem aan dat zij discussie met vakgenoten over het examen tijdens de afnameperiode als meerwaarde hebben ervaren.

Vooruitblik naar 2019

Naar verwachting zal in 2019 bij meer digitale CE's met discussie-bbf's gewerkt worden. Nadere informatie over de discussie-bbf's tijdens de afnameperiode van 2019 wordt verstrekt via mailings vanuit Examenblad.nl.

Bijlage 1 Ontheffingsbrief

aan: de scholen voor voortgezet onderwijs en instellingen voor VAVO
tav de directeur

datum: 25 november 2010

betreft: ontheffingsbrief digitale centrale examens VO 2011 en verder

Bij digitale centrale examens, die in de projectfase verkeren, komt het voor dat op onderdelen van de regelgeving in het Eindexamenbesluit vwo – havo – mavo - vbo wordt afgeweken. Via een brief die tot nu toe jaarlijks en per project is verstuurd, werd de directeur van de deelnemende scholen toestemming verleend om, binnen kaders van het College voor Examens (CvE), af te wijken van het Eindexamenbesluit.

Inmiddels zijn digitale centrale examens – en daarmee ook de kaders die bij de afname en de correctie in acht genomen dienen te worden – bekend op de meeste scholen voor voortgezet onderwijs. Het CvE verwacht dat binnen enkele jaren alle VO-scholen een of meer digitale centrale examens zullen afnemen. Om die reden heb ik besloten om niet elk jaar opnieuw specifieke ontheffingsbrieven te verzenden, maar middels de onderhavige brief alle scholen toestemming te verlenen om digitale centrale examens af te nemen, mits de school daarbij met inachtneming van de kaders van het CvE opereert.

Besluit

Hierbij wordt uw school op basis van artikel 29 zesde lid van de Wet Voortgezet Onderwijs toestemming verleend om deel te nemen aan de digitale centrale examens die door het College voor Examens worden aangeboden.

Aan deze toestemming is de voorwaarde verbonden dat de school jaarlijks voldoet aan de voorwaarden die elk examenjaar door het College voor Examens gesteld worden voor deelname aan deze centrale examens.

Dit besluit geldt voor de duur van de projectfase van de digitale centrale examens.

Deze toestemming betreft de volgende projecten:

naam project	ontheffing van onderdelen van het Eindexamenbesluit?
Flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB	ja
Flexibele en digitale centrale examens algemene vakken KB	ja
CBT Duits havo	ja

Het CvE heeft in september 2010 de brochure 'De computer bij de centrale examens 2011 "Duidelijk – digitaal – 3" uitgebracht. Jaarlijks brengt het CvE een nieuwe versie van deze brochure uit, met daarin per project de actuele informatie. Die actuele informatie is van belang omdat kenmerkend voor projecten is dat zich tussentijdse wijzigingen kunnen voordoen. Indien uw school deelneemt aan een digitaal centraal examen en er treedt een uitbreiding van vakken op dan wordt de bovenstaande lijst geacht daarmee te zijn uitgebreid. Dit geldt ook indien u voor het eerst gaat deelnemen aan het projecten digitale centrale examens.

Voor de overige in "Duidelijk – digitaal – 3" genoemde projecten geschieden de afname en correctie binnen de kaders van het Eindexamenbesluit; daarom is geen ontheffing van onderdelen van het Eindexamenbesluit nodig.

Ik verzoek u deze brief zorgvuldig te bewaren omdat deze slechts eenmaal wordt verstrekt. Heeft u naar aanleiding van deze brief vragen, dan kunt u een e-mail zenden aan het College voor Examens ⁴.

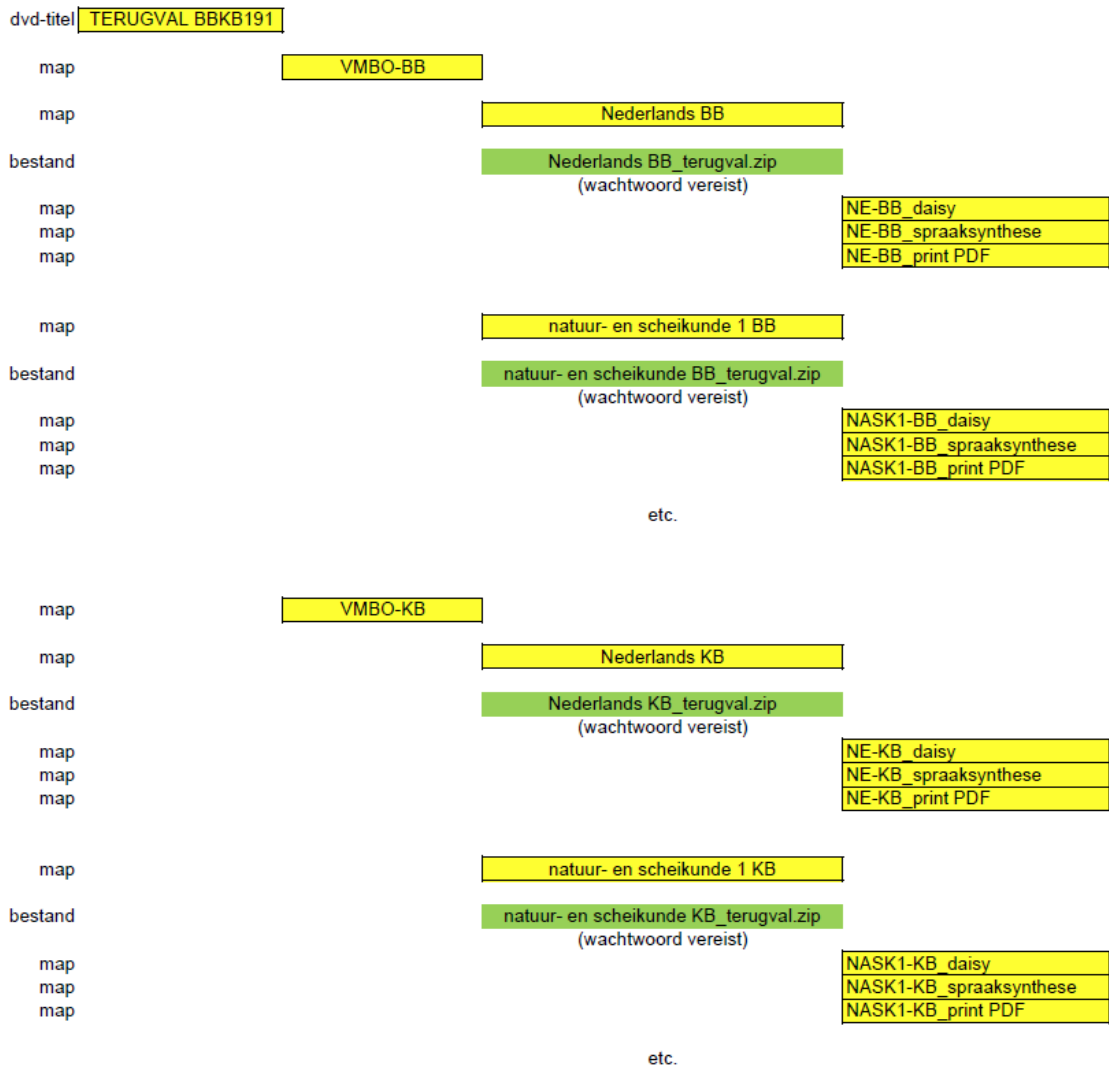
De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart
namens deze,

drs. R. C. Endert
de plaatsvervangend directeur Voortgezet Onderwijs

⁴ Naschrift: Per 1 augustus 2014 is de naam van het College voor Examens (CvE) veranderd in College voor Toetsen en Examens (CVTE). De bedoelde e-mail kunt u richten aan: computerexamens@cvte.nl

Bijlage 2 Terugvallen naar papier

Voorbeeld van de directory-structuur van de terugval dvd

Richtlijnen voor de vermenigvuldiging van examendocumenten vanaf de terugval-dvd

- a. De examensecretaris en minimaal één de medewerker zorgen gezamenlijk voor het vermenigvuldigen van de examendocumenten (eventueel ook Daisy- en spraaksynthesebestanden) in de benodigde hoeveelheid. Indien gewenst kunnen enige reserve exemplaren gemaakt worden. Dit gebeurt bij voorkeur één schooldag vóór afname van het examen;
- b. De examensecretaris en de medewerker doen alle vermenigvuldigde examendocumenten in een envelop. De envelop wordt door de examensecretaris verzegeld en voorzien van diens handtekening;
- c. Op de envelop wordt het aantal exemplaren vermeld;

- d. De examensecretaris en de medewerker vergewissen zich ervan dat de envelop en de terugval-dvd op een veilige plaats (bijvoorbeeld de kluis) worden bewaard zolang het een geheim examendocument betreft;
- e. De examensecretaris en de medewerker vergewissen zich ervan dat de bestanden niet in de computer zijn opgeslagen;
- f. De examensecretaris en de medewerker vergewissen zich ervan dat geen kopieën of originelen bij de printer en/of kopieermachine zijn achtergebleven. De examensecretaris en de medewerker wissen de examendocumenten uit het geheugen van de machine.

